ОПШТИНИ БЕРОВО И ПЕХЧЕВО

ЛОКАЛЕН АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ВРАБОТУВАЊЕ 2009 – 2010

октомври, 2008 година

Оваа публикација е изготвена со помош на Европската Унија. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на конзорциумот GVG - Arbetsförmedlingen и на никаков начин не ги рефлектира гледиштата на Европската Унија.

ПАРТНЕРСТВО
ЗА ЛОКАЛЕН АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ВРАБОТУВАЊЕ
НА ОПШТИНИ БЕРОВО И ПЕХЧЕВО

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР **5**

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ.. **7**

Главни заклучоци од анализата на состојбите на локалниот пазар на труд......... 7

Главни препораки од анализата 8

Локална стратегија за вработување.. **9**

Главни насоки и приоритетни цели на акциониот план за вработување 9

План за имплементација на целите.. 9

Буџет за реализација на целите 10

АНАЛИЗА НА ЛОКАЛНИОТ ПАЗАР НА ТРУД **11**

Специфичности на локалниот економски развој **11**

Главни носители на вработеноста и профили на работодавачите.....................11

Постојна побарувачка за работна сила и барани занимања 12

Регистрирани слободни работни места 14

Нови контакти за вработување 15

Промени и постојни состојби на понудата на работната сила **15**

Демографски карактеристики и работна сила 15

Регистрирана невработеност / лица кои активно бараат работа.......................16

Прилив на нова работна сила 19

Заклучоци 20

Препораки..21

АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ВРАБОТУВАЊЕ **23**

Во контекст на локален економски развој **23**

Насока 1: Да се подобри бизнис климата во микрорегионот Берово и Пехчево 23

Конкретна цел 1.1.: Да се подобрат услугите од ЛС и креирање на база на податоци 23

Конкретна цел 1.2.: Да се поддржи и насочи поголемата застапеност на други стопански гранки, посебно на прехрамбената индустрија во делот на преработката на земјоделските производи и дрвопреработувачката индустрија 24

Насока 2: Да се промовираат и поттикнат инвестиции и нови бизнис активности..26

Конкретна цел 2.1: Да се поддржи отварањето на нови туристички капацитети и содржини..26

Конкретна цел 2.2: Да се подготват урбанистички планови и туристички зони 27

Во контекст на локалните политики за вработување 27
Насока 3: Да се намали сивата економија 28
Конкретна цел 3.1: Да се легализираат постоечките нерегистрирани бизниси 28
Насока 4: Да се намали невработеноста кај специфичните групи 28
Конкретна цел 4.1: Да се намали бројот на млади невработени лица......... 29
Конкретна цел 4.2: Да се поддржи вработувањеното на лица со низок степен на образование 30
Насока 5: Да се усогласи понудата со побарувачката и да се подигне и подобри образовното и стручното ниво на работна сила 30
Конкретна цел 5.1: Да се отпочне со продуцирање на образовни кадри-профили, кои се барани на пазарот на трудот.. 31

План за имплементација 32
Главни засегнати страни и партнери за имплементација 32
Мониторинг и евалуација на акциониот план 32
Главни претпоставки и ризици за имплементација на акциониот план 32
Повеќегодишен финансиски план.. 32

АНЕКСИ... 39

Прилози - табели.. 40
Логички рамки за секоја насока 48
Листа на изготвувачи на акциониот план 52
Листа на документи 52

ПРЕДГОВОР

Почитувани,

Акциониот план за вработување за општините Берово и Пехчево е изработен во рамките на CARDS Проектот - Политика за вработување III поддржан и финансиран од ЕУ. Носител на проектот се општините Берово и Пехчево, а партнери во изготвувањето на овој документ се: Центарот за вработување - Берово, ССМ – Синдикална канцеларија Берово, Стопанска Комора, НВО „ГАМА", Организација на жени „РОЗА"-Берово, ОЖ-Пехчево, „ТЕРНО-ВАС-Берово, ЗЖР "ДАЈАКЕРЕ ЧАВЕ"-Пехчево, МАССУМ (Младинска асоција на средни стручни училишта во Македонија), ЕД „БРИЦА", ЕД „КЛАДЕНЕЦ", Средношколска заедница, „ПОРАКА", Ј.У. Меѓуопштински центар за социјална работа-Берово, Центар за лица со посебни потреби и ЗРТУ „МАЛЕШЕВО".

Овој документот се состои од два дела. Во првиот е поместена анализата на локалниот пазар на труд, која има за цел да ги идентификува промените и постојните состојби на побарувачката и понудата на работната сила. Согласно расположливите ресурси на локалната заедница за зголемување на вработеноста, како и достапните средства од други извори, во вториот дел се идентификуваат насоките и целите во областа на вработувањето и се предвидуваат програми чија реализација треба да придонесе за намалување на невработеноста во општините Берово и Пехчево.

Со промена на стопанството од планското во пазарно, се создадоа услови за поефикасно работење, но се појавија и многу проблеми. Настана затворање на големи индустриски капацитети, а со тоа и голем број на вработени останаа без работа. Во текот на 17 годишниот транзиционен период, економијата бавно се развиваше и не беше во можност да ги апсорбира големиот број на отпуштени работници и ниту пак сите лица кои штотуку го завршија својот образовен процес. Сите овие години од осамостујувањето на Р.М. невработеноста се намалува (со осцилации), но и покрај тоа сепак е доста висока како во регионот така и во ЕУ, и не ги задоволува Лисабонските критериуми кои се основа за влез во Европската Унија. Неповолната состојба не го заобиколи ниту нашиот микрорегион општините Берово и Пехчево, каде што драстично се одрази затоа што буквално сите поголеми стопански капацитети.

Од релативно мало, неразвиено и периферно подрачје, регионот, во шеесеттите и во седумдесеттите години од минатиот век, доживеа интензивен пораст, со стапки на општествениот производ од над 20% (повисоки од републичките стапки), повисок пораст на вработеноста во однос на републичкиот просек и со изразени структурни промени. Така, направена е фундаментална смена меѓу земјоделството и индустријата, а остварен е забележлив прогрес и во градежништвото и во сообраќајот.

Во почетокот на деведесеттите години од минатиот век (почетниот период на транзицијата), според податоците за општествениот производ во 1995 година, индустријата и рударството во регионот учествуваат со 43%, земјоделството и рибарството со 21%, шумарството со 6,7%, градежништвото со 7%, сообраќајот и врските со 7,4%, трговијата со 10%, угостителството и туризмот со 1,5%, занаетчиството и личните услуги со 1,6%

и сите останати области со 1,8%. Така, просечната стапка на раст на БДП за периодот 1998-2002 за Републиката изнесува само 5,2%, а за регионот во кој припаѓа општината (источниот регион) растот изнесува само 1,9%.

За подобрување на лошата слика со невработеноста на општините Берово и Пехчево, со изготвување на Локалниот Акционен План за Вработување се отвара можност за намалување на невработеноста, а со тоа поголем економски раст на мирорегионот. Како поттик за изготвувањето на овој значаен акционен план за нашите општини, дава и поволната клима што ја даваат новите законски регулативи, национални стратегии, како и заживувањето на програмите.

Од Партнерството

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Вовед

Во ноември 2006 година, Владата на Република Македонија, преку своето ресорно Министерство за труд и социјална политика со поддршка на CARDS Проектот Политика за вработување II, изготви Национална Стратегија за вработување до 2010 година. Со неа беа определени приоритетите, општите цели и националните конкретни цели во областа на вработувањето согласно со Лисабонската стратегија на Европската Унија.

Локалниот акционен план за вработување за микрорегионот Берово - Пехчево е изработен во рамките на CARDS проектот - Политика за вработување III, поддржан и финансиран од ЕУ. Микрорегионот на општините Берово и Пехчево е во групата на општини од прата фаза на овој проект, заедно со општините Куманово, Струга, Битола, и микрорегионот Штип и Карбинци.

Акционот план за вработување на микрорегионот Берово и Пехчево се однесува на периодот 2009 – 2010 година.

Овој документ е конципиран и изработен во два дела. Во првиот дел - Анализата на пазарот на труд се идентификуваат потребите од работната сила од една, и понудата на работна сила и структурата на невработените лица, од друга страна. Освен тоа се согледуваат можностите за искористување на расположливите ресурси на микрорегионот во насока на поттикнување на вработеноста.

Во вториот дел се елаборирани насоките и конкретните цели во областа на вработувањето, како и активностите и проектите кои треба да се иплементираат за да се ублажи проблемот на невработеност во двете општини - односно микрорегионот Берово и Пехчево. При нивното определување се имаат предвид макроекономските политики и нивното влијание врз локалните заедници на полето на вработувањето, потоа стратешките насоки на локалниоте економски развои, како и сите стратешки документи во областа на вработувањето (Националната стратегија за вработување до 2010 година; Националниот акционен план за вработување 2009-2010; оперативните годишни планови за вработување на Владата на Република Македонија).

Главни заклучоци од анализата на состојбите на локалниот пазар на труд

Постојната побарувачка за работна сила е мошне мала и не може да придонесе за позначително намалување на невработеноста во двете општини. Од аспект на профилот на занимањата на евидентираните невработени лица во Центарот за вработување Берово и побарувачката за работна сила во микрорегионот може да се констатира дека понудата и побарувачката во голема мера се усогласени, односно дека се располага со сите профили и кадри за кои работодавачите досега искажале потреба. Но, кога ќе се направи подетална анализа се гледа дека неангажираната работна сила не соодветствува на потребите на работодавачите од следните причини:

Неповолна е старосната структура на невработените, поради големиот удел на постарата средовечна работна сила и постарите од 50 години;

Структурата на невработените според пол е, исто така, неповолна бидејќи, поголем е бојот на невработените мажи, а поголема е побарувачката за женска работна сила;

Нешто помалку од 500 невработени лица, или повеќе од 11% од вкупниот број невработени, се корисници на паричен надоместок до вработување (од нив 80,3% се лица постари од 50 години).

Во последните 3 – 4 години лицата кои завршуваат високо образование формално правно се водат на евиденцијата на невработени во Центарот за вработување Берово, меѓутоа не се присутни во општините Берово и Пехчево. Тие се работно ангажирани во други градови во државата, најчесто во градот Скопје. Со нив може да се воспостави контакт само кога ќе дојдат во определен термин лично да се пријават во евиденцијата заради остварување на правото на здраствена заштите.

Огромен е бројот на евидентираните невработени лица кои се неквалификувани, односно работници без занимања (околу 1800 лица);

Намалена е работоспособноста на невработените лица кои немаат решение за категоризација за степенот на инвалидитет. Оваа произлегува од долгите постапки и непостоењето на фирми кои ќе пројават интерес да ги упатат овие лице на оценка на нивната работоспособност. Оваа се јавува како проблем во Центарот за вработување во Берово, бидејќи нема можност за реинтеграција на овие лица на пазарот на труд. Работодавачите не пројавуваат интерес да вработат лица со намалена работна способност.

Од аспект на идните промени на пазарот на трудот значајно е да се има предвид и развојот на населението во општините Берово и Пехчево. Двете општини се зафтени со интензивен процес на стреење на населението што има за последица намален прилив на нови генерации во работоспособниот контингент и постепено стареење на работната сила. Овој процес е дополнително поттикнат и со интензивната емиграција на младите со повисоко ниво на образование во другите подрачја од земјата и во странство. Тоа значи континуирана загуба на највиталниот дел од населението и стеснување на неговата репродуктивна основа, проследена со намалување на нивото на човечкиот капитал во микрорегионот Берово и Пехчево.

Главни препораки од анализата

Основна претпоставка за намалување на големата невработеност во општините Берово и Пехчево е отворањето на нови работни места преку подобрување на бизнис климата. Во идниот период особено внимание треба да се посвети на развојот на МСП, семејните бизниси, занаетчиството, самовработувањето. Туризмот, поточно еко туризмот, е еден од секторите со чиј развој би можело да се отворат поголем број на работни места. Големиот број на невработени од руралните подрачја, пак, неспорно ја наметнува потребата за позабрзан развој на овие средини, поттикнување на развојот на земјоделсвото и производството на здрава храна.

Неповолната образовна структура на невработените лица ја наметнува потребата за проширување на можностите за преквалификација, доквалификација, стекнување на вештини и нови знаења на работната сила, односно зајакнување на капацитетите на лицата, посебно постарите работници коишто активно бараат работа. Во однос на искажаните потреби за дополнителни вештини и обуки на невработените лица треба да продолжи континуираното спроведување на обуки за изучување на странски јазик (првенствено англиски јазик) и компјутери и да се започне со обука за самовработување на невработените лица. Истовремено, треба да се работи на усогласување на образовните програми со потребите за работна сила.

Во однос на целните групи на активните баратели на работа посебно би требало да се стимулира вработувањето на младите лица, посебно оние со високо образование, како и лицата кои подолго време чекаат работа. Во таа насока, треба да се создадат поволни можности за искористување на сите законските олеснувања за работно ангажирање на оваа категорија на невработени лица

Локална стратегија за вработување

Еден од главните проблеми во општините Берово и Пехчево сеуште е невработеноста, и намалените услови за вработување. Постојат повеќе причини за невработеноста пред се немањето на слободни работни места во постоечките капацитети, неповолна структура на понудата на работната сила (демографски и стручно), недостаток од одредени профили, подемот на сивата економија. Од тие причини главните стратегиски насоки на општините во наредните две години во насока за намалување на невработеноста се преку создавање на поволности и давање на поддршка на бизнисите за отварање на нови работни места, подобрување на деловното опкружување и креирање на активни мерки за вработување во соработка со Министерството за труд и социјална политика и Агенцијата за вработување на Република Македонија подрачна единица Берово.

Главни насоки и приоритетни цели на акциониот план за вработување

Главни насоки од Акциониот План кои придонесуваат за намалување на невработеноста и насоки за локалната политика кои се согласно препораките од анализата на пазарот на трудот се :

1. Подобрување на бизнис климата во микрорегионот Берово и Пехчево
2. Инвестиции и нови бизнис активности
3. Сузбивање на сивата економија
4. Намалување на невработеноста на специфичните групи
5. Усогласување на понудата со побарувачката со подигање на образовнот и стручнот ниво на работна сила

За постигнување на насоките *(долгорочните цели)* идентификувани се повеќе приоритетни краткорочни цели кои се разработени во овој акционен план и тоа: Развој на услугите од ЛС и креирање на база на податоци; Поголема застапеност на други стопански гранки, посебно на прехрамбената индустрија во делот на преработката на земјоделските производи и дрвопреработувачката индустрија; Развој на услужните дејности; Нови туристички капацитети; Урбанистички планови и туристички зони; Легализирање на постоечки бизниси; Намалување на бројот на млади невработени лица; Вработување на лица со низок степен на образование; Продуцирање на образовни кадри-профили, кои се барани на пазарот на трудот.

План за имплементација на целите

Активностите за реализација на целите на Акциониот план планирано е да се имплементирааат во период од две години и тоа од страна на одговорните институции, а следењето ќе врши работната група која го изработи овој план. Работната група ќе ги известува советите на општините Берово и Пехчево, како и Градоначалниците, за секој квартал од годината за постигнатите резултати од активностите, а овие општински органи ќе даваат повратни контролни инструкции доколку се потребни за време на имплементација на активностите.

Буџет за реализација на целите

За целосно имплементирање на Акциониот план потребно е да се обезбедат неопходни финансиски средства и тоа од:

- Буџетот на РМ и од Министерствата за Труд и социјална политика, Министерство за Економија и од Агенцијата за Вработување на РМ
- Буџетот на Општина Берово и Општина Пехчево
- средстава од меѓународни организации, странски донации и Амбасади во Р.Македонија.
- Прокети и програми на Европската унија
- Центарот за развој на Источниот плански регион
- од сопствено учество

Вкупните средства потребни за реалзација на активностите се 216.000 илјади Евра, а од Буџетот на општините Берово и Пехчево 20.000 илади Евра за 2009 и 2010 година.

АНАЛИЗА НА ЛОКАЛНИОТ ПАЗАР НА ТРУД

Специфичности на локалниот економски развој

Врз основа на анализите во профилот на општините Берово и Пехчево не се разликуваат во однос на носечката економска активност. За двете општино доминантен сектор е преработувачката индустрија (текстилната и дрвнопреработувачката), туризмот, земјоделството и градежништвото. Носечки економски сектори во Берово и Пехчево се:

- Текстилна индустрија
- Дрвна индустрија
- Градежна индустрија
- Прехранбена индустрија
- Занаетчиство
- Трговија
- Транспортни услуги
- Финансиски и други услуги
- Земјоделство
- Сточарство
- Туризам и угостителство

Во однос на Локалните Акциони Планови за Вработување, од стратешките насоки на идниот економски развој на општините Берово и Пехчево, се посочени следните стратешки цели:

- Воспоставување на поддршка на бизнисот од општинската администрација
- Формирање на Мрежа за поддршка на бизнисот во Берово (МПББ)
- Развој на туризмот
- Развој на текстилниот сектор
- Развој на земјоделството и производството на храна
- Развој на преработката на дрво
- Привлекување на СДИ
- Искористување на алтернативни видови енергија

Главни носители на вработеноста и профили на работодавачите

Во последните години најголем дел од искажаните потреби за работна сила и реализираните нови вработувања се во текстилната и дрвопреработутавачка индустрија. Од поголемите компании во текстилната индустрија би ги издвоиле: Полотекс, Бетекс, Мартекс фешн, Акалоид, а во дрвопреработувачката индустрија се: Огражден-Берово, Фагус-Пехчево, Напредок-Пехчево и други. Што се однесува на другите сектори како носители на вработеноста во секторот земјоделство и прехрамбено преработувачка индустрија

се компаниите: Малешекспорт, Млекара Берово, Млекара Смојмирово и во делот на огноотпорни материјли АД Бомекс рефрактори-Пехчево. Најголем дел од компаниите во споменатите сектори делуваат на странските пазари (80%). Од аспект на големината на друштвата, пак, во општините Берово и Пехчево преовладуваат малите и средните претпријатија, коишто имаат значително влијание врз порастот на вработеноста, а во последно време и самовработувањето и семејните бизниси.

Во однос на профилите на работодавачите, потоа нивната активност во претходниот краткорочен период, како и очекуваните промени во нивното работење релевантни податоци и информации дава Анализата на потребите од вештини[1]. Таа покажува дека во периодот 2006-2008 година во работењето на претпријатијата (во претходните шест месеци) настанале одредени неповолни промени (Прилог 1). Имено, остана ист бројот на компаниите каде е забележано намалување, порасна кај оние со константна побарувачка на производите/услугите, а се намали бројот на фирмите каде побарувачката е зголемена. Посматрано според големината на претпријатијата, ваквите промени се карктеристични како за малите, така и за средните по големина компании.

Во анализираниот период речиси слична тенденција на промени, но со различен интензитет, работодавачите очекувале и за наредните 6, односно 6-12 месеци. Според податоците за 2008 година во наредните 6 месеци се предвидува да порасне бројот на компаниите кои очекуваат намалување, да се намали бројот на оние со константна побарувачка на производите/услугите и за две петтини да се зголему бројот на фирмите кои предвидуваат пораст на побарувачката. Во наредните 6-12 месеци, пак, ќе остане ист бројот на претпријатија кои очекуваат намалување, а ќе се намали кај оние со константна побарувачка. Согласно предвидувањата на работодавачите во споредба со 2007 година за три пати ќе се зголеми бројот на компаниите кои предвидуваат пораст на економската активност.

Анализата на потребите од вештини покажува дека во наредните 12 месеци во работењето на анкетираните фирми може да се очекуваат одредени позитивни промени. Сепак со оглед на тоа што останува релативно голем бројот на компаниите кои предвидуваат намалена или константна побарувачка на производите/услугите не може да се очекува поголем пораст на побарувачката за работна сила. Од аспект на големната на компаниите со подинамична економска активност денес се издвојуваат средните претпријатија.

Постојна побарувачка за работна сила и барани занимања

Постојната побрувачка за работна сила на подрачјето на општините Берово и Пехчево ја анализираме врз база на податоците од споменатата анализа на потребите од вештини, како и сознанијата за регистрираните слободни работни места и најавите за нови вработувања во Центарот за вработување Берово.

Со оглед на опфатот во анкетното истражување, анализата на потребите од вештини дава релевантни информации како за флуктуацијата на вкупниот број на вработени (вкупно, според големината на претпријатијата и дејностите) и нивната демографска структура, така и за побарувачката на работната сила и бараните занимања и вештини на пазарот на трудот.

Во периодот по 2006 година вкупниот број на вработени во анкетираните претпријатија на подрачјето на Центарот за вработување Берово бележи континуиран пораст. Имено, во моментот на анкетирањето во споредба со состојбата пред една година во 2006 го-

1 Анализата на потребите од вештини во АВРМ се спроведува од 2006 (како пилот истражување), односно како дел од редовните активности од 2007 година. Методологијата на оваа анализа е развиена во рамките на проектот Политика за вработување 2 - Техничка помош за институционална изградба. Станува збор за шведска методологија прилагодена на македонските услови, според која анализата на потребите на пазарот на труд базира на податоци и информации добиени со интервјуирање на примерок на работодавачи. Во примерокот се опфатени претпријатија од осум сектори (преработувачка индустрија, земјоделство, лов и шумарство, градежништво, трговија, хотели и ресторани, сообраќај, складирање и врски, финансиско посредување и недвижен имот и услужни дејности) кои имаат повеќе од 10 вработени.

дина тој бил помал за 3,7%, а во 2007 и 2008 година е зголемен за 0,7%, односно 4,3% (Прилог бр 2). Овие показатели укажуваат на позитивен тренд во однос на порастот на бројот на вработените.

Од аспект на големината на компаниите во 2007 пораст на бројот на вработените има само кај средните претпријатија, а од 2008 година и кај средните и малите фирми. Тоа услови зголемување на уделот на вработените во малите претпријатија во вкупно вработените (во моментот на анкетирањето) од 30,1% (2007) на 33,2% (2008 година), односно намалување на уделот на вработените во средните претпријатија (од 69,9% на 66,8%).

Од вкупно анкетираните претпријатија во периодот 2006-2008 година најголем дел отпаѓаат на секторот преработувачка индустрија, во кој работат: 72,8% (2006), 69,6% (2007), односно 70,6% (2008) од вкупно вработените (Прилог бр. 3). Сепак, овој сектор во 2006 година се соочи со намалување, а во наредните години со релативно помал пораст на бројот на вработените од другите сектори. Во моментот на анкетирањето во споредба со состојбата пред една година, во 2006 и 2007 со најголем пораст на вработените се издвојува секторот транспорт, а во 2008 година секторите: земјоделство, трговија, транспорт и недвижнини/услуги.

Од аспект на подготовката на локалниот акционен план за вработување на општините Берово и Пехчево значајно е да се има предвид половата и старосната структура на вработените во анкетираните фирми (Прилог бр. 4). Во структурата на вработените според пол учеството на мажите во вкупно вработените останува доминантно со тенденција на континуиран пораст (од 56,3% во 2006 на 60,1% во 2008). Старосна структура на вработените, пак, се карактеризира со намалување на учеството на младите до 29 години (од 15,7% на 13,3%) и постарите од 55 години (од 8,1% на 7,1%), а пораст на старосната група 30-54 години (од 76,2% на 79,6%). Апсолутното и релативното намалување на младите е условено од малиот обем на нови вработувања и имплицира стареење на ангажираната работна сила.

Што се однесува на побарувачката на работна сила во општините Берово и Пехчево податоците во Прилозите бр. 2 и 3 и Табела 2 потврдуваат дека во трите посматрани години пораст на вработеноста планирале сите фирми без оглед на на големината и секторот во кој што делуваат (со исклучок на недвижнини/услуги во 2007 година). Сепак, очекуваниот пораст на вработеноста е со различен апсолутен и релативен обем. Анкетата и предвидувањето во 2008 година покажуваат дека вкупниот број на нови вработувања во наредните 12 месеци ќе изнесува 46, односно 150 лица (Табела 1). Во споредба со 2007 година тој е нешто поголем. Во последните три години релативно поголем број на нови вработувања се очекуваа во малите претпријатија. Имајќи ги предвид досегашните предвидувања и нивната потврда со манифестираните промени на пазарот на трудот, овие индикатори може да се оценат како мошне неповолни од аспект на порастот на вработеноста во наредната година.

Според истражувањето во 2008 година во наредните 12 месеци најголем број на нови вработувања се очекуваат во секторите земјоделство и преработувачка индустрија. Со активните политики за вработување за 2008 година по основ на кредитирање, самовработување и формализирање на бизнис реално очекуваме да се вработат околу 80 лица. Сметаме дека овој тренд и во следната година ќе продолжи заради формално-правно регулирање на работењето на лицата кои се уште немаат регистрирано дејаност, а реално ја извршуваат (сива економија-земјоделска дејност)

Табела 1
Број на очекувани нови вработувања во наредните 12 месеци (анкета и предвидување), општина Берово и Пехчево

	Број на нови вработувања во наредните 12 месеци (анкета)			Број на нови вработувања во наредните 12 месеци (предвидување)		
Дејност	**2006**	**2007**	**2008**	**2006**	**2007**	**2008**
Земјоделство	3	5	16	10	12	35
Преработувачка	48	2	15	51	18	45
Градежништво	25	4	5	25	10	9
Трговија	25	22	6	38	30	18
Ресторани/Хотели						
Транспорт	21	7	2	26	9	5
Финансии						
Недвижнини/услуги	3	0	2	6	10	38
Вкупно	**125**	**40**	**46**	**156**	**89**	**150**

* Очекувани нови вработувања во наредните 12 месеци x 100 / % на вработени опфатени со анкетата

Извор: АВРМ, Анализа на потребите од вештини за 2007 и 2008 година.

Анализата на потребите од вештини покажува дека во 2006 година најбарани биле полуквалификуваните работници (Прилог бр. 5). За 2007 и 2008 година карактеристична е релативно поголема побарувачка за квалификувани работници и со средно образование. Побарувачката за работна сила со високо образование, иако бележи тренд на пораст, беше и останува мошне мала.

Преработувачката индустрија останува носечки сектор од аспект од апсорцијата на новите вработувања. Во наредните 12 месеци се предвидуваат во овој сектор да се вработат 103 лица или 72% од планираните нови вработувања. Од нив треба да имаат завршено средно образование 13 лица или 12,6%, Од редот на квалификуваните 33 лица или 32%, и полуквалификувани работници 54 или 52,4%. Најмала побарувачка има за неквалификуваните и оние со више и високо образование, 3 лица или 2,9%.

Што се однесува за профилите на невработени лица кои бараат работа во Центарот за вработување Берово, центарот располага со сите профили кои им се потребни на работодавачите. Гледано според профилите на занимањата, освен професори по англиски и албански јазик и професор по информатика на евиденцијата на невработени лица ги има сите барани лица. Недостаток најмногу се манифестира при пополнување на работни места во преработувачката индустрија (индустријата за произвотство на опеки и тули) и тоа за дипломирани технолози и хемиски инженери, во делот на градежништвото за градежни работници како и лица со завршено образование ВСС и ССС во областа на туризмот и угостителството.

Во текот на анкетното истражување беше опсервирано и третирано прашањето за вработување на лиица со посебни потреби. Од анкетираните 20 фирми 16 одговориле дека немаат потреба од ваков вид на вработување, односно само 4 пројавиле интерес за вработување на лица со посебни потреби. Најголем дел од нив се од преработувачката индустрија 3 фирми, и една фирма од секторот трговија. Според големината станува збор за две мали и две средни фирми. Од ова може да се заклучи дека најзаинтересирани за поволностите кои ги добиваат фирмите при вработување на лица со посебни потреби интересот е еднаков кај малите и средните претпријатија.

Регистрирани слободни работни места

Регистрирани слободни работни места во Центарот за вработување -Берово покажа дека преработувачката индустрија останува носечки сектор од аспект од апсорцијата на но-

вите вработувања. Во наредните 12 месеци се предвидуваат во овој сектор да се вработат 33% од планираните нови вработувања. Од нив треба да имаат завршено средно образование 13 лица или 12,6%, Од редот на квалификуваните 33 лица или 32%, и полуквалификувани работници 54 или 52,4%. Најмала побарувачка има за неквалификуваните и оние со више и високо образование, 3 лица или 2,9%. Во областа на земјоделствот 23% и услуги 24%, а останатите во другите гранки и сектори.

Нови контакти за вработување

Во блиска иднина има најваи за поголем број на вработување во туризмот и тоа туристичкиот комплекс Аурора на Беровоско езеро и ВИП туристичка агенција -Скопје исто така на Беровско езеро,во делот на царинските услуги и шпедиција вработување на високоопбразовни кадри со отварање на граничниот премин Клепало и самовработување во земјоделието и отпочнување на мали семејни бизниси.

Промени и постојни состојби на понудата на работната сила

Демографски карактеристики и работна сила

Според проценките на населението во 2006 година општините Берово и Пехчево заедно имале 19023 жители од кои околу 72% отпаѓаат на општината Берово (Табела 2). Во меѓупописниот период 1994-2002 година двете општини забележале намалување на вкупното население, при што тоа е поинтензивно во општината Пехчево.

Табела 2
Обем и динамика на вкупното население во општините Берово и Пехчево

	Вкупно население		Проценка на население 2006	Промена (пораст) на населението (1994-2002)		Стапки на пораст на населението
	1994	2002		Број	%	1994 - 2002
Р. Македонија	1945932	2022547	2041941	76615	3,9	0,48
Берово	14179	13941	13683	-238	-1,7	-0,21
Пехчево	5650	5517	5340	-133	-2,4	-0,30

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија

Во општината Берово безмалку изедначено е учеството на градско и остнатото население (Прилог бр. 6). Во општината Пехчево, пак, релативно поголема е застапеноста на градското население. Што се однесува на динамиката, во двете општини уделот на градското население бележи сигнификантен пораст, кој е двојно поголем во општината Пехчево. Ваквите движења претпоставуваат и пораст на градската невработеност во двете општини, како поспецифичен облик на отворената невработеност.

Старосната структура на населението во општините Берово и Пехчево се карактеризира со помала застапеност на децата (0-14 години) и значително поголем удел на постарите од 65 години, посебно на старечкиот контингент (80+ години). Интензивниот процес на демографско стареење го потврдуваат показателите за рангот на демографска старост. Имено, во двете општини во 2006 година населението е во стадиум на длабока демографска старост. Според податоците од Пописот на население во 2002 година населението во Берово било во стадиум на демографска старост, а во Пехчево во длабока демографска старост. Тоа ги условува и разликите во застапеноста на основните старосно-полови контингенти во вкупното население на двете општини, посебно уделот на работоспособниот контингент (Прилог бр. 7). Работоспособното население се карактеризира со континуиран пораст, кој е поинтензивен кај старосните групи над 40 годишна возраст.

Тоа имплицира мошне неповолна старосна структура на работоспособниот контингент, како демографска рамка од која се регрутира работната сила.

Образовната структура на населението во општините Берово и Пехчево е неповолна и покрај манифестираните големи промени (во периодот 1994-2002 година) во насока на намалување на населението со ниско ниво на образование. Во двете општини таа се одликува со натпросечна застапеност на лицата со ниско ниво на образование (кое е повисоко од 50%), а потпросечно учество на оние со средно и високо ниво на образование (Прилог бр. 8). Со оглед на релативно поголемата застапеност на населението со ниско ниво на образование, образовната структура на населението во општината Пехчево може да се оцени како понеповолна.

Расположливите податоци за преселничките движења во општините Берово и Пехчево покажуваат дека релативно мал е обемот на внатрешните и надворешните миграции и дека тие немаат позначајно влијание врз порастот и структурните белези на населението. Во внатрешните миграции во двете општини локалните преселувања бележат тенденција на намалување. Во меѓуопштинските преселувања, пак, поголем е бројот на отселените од доселените лица, односно двете општини се емиграциони подрачја (Прилог бр. 9). Според податоците од редовното истражување на Државниот завод за статистика не се регистрирани доселени лица од странство, а бројот на иселените е минимален (Прилог бр. 10). Притоа, не може да се занемари проблемот со податоците за надворешните миграции. Повеќе индиции укажуваат дека и во општините Берово и Пехчево во пораст се преселувањата во странство, особено на интелектуалната емиграција.

Регистрирана невработеност / лица кои активно бараат работа

Во Република Македонија евидентна е разликата меѓу регистрираната невработеност и бројот на лицата кои активно бараат работа. Според податоците на Центарот за вработување Берово таа во 2008 година за вкупната невработеност изнесува 11,8% (Прилог бр. 11). Оваа разлика е повеќе од двојно поголема кај невработените од селските (16,2%), од онаа кај градските подрачја (6,8%). Со оглед на потребата реално да се идентификува понудата на работната сила, промените во обемот, динамиката и структурните белези на невработените се анализираат за лицата кои активно бараат работа.

Бројот на лицата кои активно бараат работа во општините Берово и Пехчево во 2008 е помал од оној во 2007 година за 5,1%. Притоа, намалувањето на невработеноста е речиси трипати поголемо во градските (7,5%) од тоа во руралните подрачја (2,6%). Ваквите промени условиле намалување на невработеноста во градските подрачја. Нејзиното учество во вкупната невработеност во двете посматрани години се намалува од 50,5% на 49,2% (Табела 3).

Табела 3
Структура на лицата кои бараат работа, град и село

	Република Македонија		**Општини Берово и Пехчево**	
	2007	**2008**	**2007**	**2008**
Вкупно	290239	274701	3752	3560
Град	204530	192085	1895	1752
Село	85709	82616	1857	1808
Вкупно	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Град	70,5	69,9	50,5	49,2
Село	29,5	30,1	49,5	50,8

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Што се однесува на структурата на невработените според пол разликата меѓу регистрираната невработеност и лицата коишто активно бараат работа кај мажите и кај жените во последните години значително се намалува. Во 2008 година таа респективно изнесува 12,5% и 10,8% (Прилог бр. 12). Во периодот 2007-2008 година невработеноста кај жените е намалена за 8,3%, а кај мажите за 2,5%. Поради ваквите промени дојде до натамошен пораст на уделот на невработените мажи кој во 2008 година достигна 57,0% (Табела 4).

Табела 4

Структура на лицата кои бараат работа, според пол

	Република Македонија		Општини Берово и Пехчево	
	2007	**2008**	**2007**	**2008**
Вкупно	290251	274701	3752	3560
мажи	160479	151873	2082	2029
жени	129772	122828	1670	1531
Вкупно	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
мажи	55,3	55,3	55,5	57,0
жени	44,7	44,7	44,5	43,0

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Разлики меѓу регистрираната невработеност и лицата коишто активно бараат работа се карактеристични и за одделните старосни групи на невработените во општините Битола и Пехчево (Прилог бр. 13). Во 2008 година таа е најмала кај младите до 29 години (3,2%) се зголемува кај старосните групи 30-39 години (8,7%) и 40-49 (14,6%), а најголема е кај постарите од 50 години (20,9%). Во временскиот интервал 2007-2008 година најголемо намалување на бројот на невработените е забележано кај младите (10,2%), релативно помало кај старосните групи 30-39 години (6,5%) и 40-49 (3,6%), а пораст има кај невработените постари од 50 години (2,1%). Тоа услови промени во старосната структура на лицата кои бараат работа. Тие се манифестираат во пораст на учеството на старосните групи 40-49 и лицата постари од 50 години (Табела 5). Нивното учество во 2008 година достигнува безмалку половина од вкупно невработените. Тоа значи дека општините Берово и Пехчево се соочуваат со интензивно стареење на невработената работна сила, што во голема мера го отежнува решавањето на проблемот на невработеноста.

Табела 5

Структура на лицата кои бараат работа, според старост

	Република Македонија		Општини Берово и Пехчево	
	2007	**2008**	**2007**	**2008**
Вкупно	290251	274701	3752	3560
До 29 год.	91895	82330	1146	1029
30-39	70632	64799	944	883
40-49	63257	60442	859	828
50 +	64467	67130	803	820
Вкупно	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
До 29 год.	31,7	30,0	30,5	28,9
30-39	24,3	23,6	25,2	24,8
40-49	21,8	22,0	22,9	23,3
50 +	22,2	24,4	21,4	23,0

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Податоците за регистрираната невработеност и лицата коишто активно бараат работа според националната припадност покажуваат дека во 2008 година со најголема разлика се издвојуваат невработените од турската (22,6%) и ромската националност (13,3%) (Прилог бр. 14). Пораст на бројот на лицата кои активно бараат работа е карактеристичен единствено за Ромите. Во структурата на вкупно невработените со доминантно учество се издвојуваат Македонците (90,1%), а од другите со релативно поголема застапеност се Ромите (6,8%) (Табела 6).

Табела 6
Регистрирана и „реална" невработеност, национална припадност, општини Берово и Пехчево

	Вкупно	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Срби	Останати
Вкупно - број							
2007	3752	3402		97	229	5	19
2008	3560	3209		89	242	5	15
Индекси							
2007	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2008	94,9	94,3		91,8	105,7	100,0	78,9
Структура во % (Вкупно=100,0)							
2007	100,0	90,7		2,6	6,1	0,1	0,5
2008	100,0	90,1		2,5	6,8	0,1	0,4

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Податоците за регистрираната и „реалната" невработеност покажуваат дека уделот на оние кои активно не бараат работа значително е поголем кај невработените со ниско ниво на образование (18,9%), а релативно помал кај лицата со средно (5,8%) и ниско ниво на образование (3,8%) (Прилог бр. 15). Во периодот 2007-2008 година бројот на невработените со средно и ниско ниво на образование е намалил за 6,3%, односно 4,6%, а на оние со ниско ниво за 1,5%. Ваквите промини не доведоа до битна промена во образовната структура на лицата коишто активно бараат работа (Табела 7). Како релативно висок може да се оцени уделот на невработените лица со средно ниво на образование (47,4%).

Табела 7
Регистрирана и „реална" невработеност, ниво на образование

	Република Македонија		Општини Берово и Пехчево	
	2007	2008	2007	2008
Вкупно	**290251**	**274701**	**3752**	**3560**
Ниско	123871	120928	1615	1541
Средно	141576	130356	1799	1686
Високо	24804	23417	338	333
Вкупно	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Ниско	42,7	44,0	43,0	43,3
Средно	48,8	47,5	47,9	47,4
Високо	8,5	8,5	9,0	9,4

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Долгорочноста е една од карактеристиките на невработеноста и во општините Берово и Пехчево. Разликите меѓу регистрираната и "реалната" невработеност покажуваат дека уделот на оние кои активно не бараат работа се зголемува со времетраењето на невработеноста, при што таа е поголема кај невработените 12-23 месеци (10,8%) од невработените 2-4 години (9,7%). Околу 18% од невработените подолго од 8 години активно не бараат работа (Прилог бр. 16). Во 2008 во споредба со претходната година бројот на невработените се намалил кај сите групи според времето на чекање за вработување освен невработените 2-4 години каде бележи пораст од 4,8%. Притоа, намалувањето е најголемо (20,2%) кај оние кои бараат работа 5-7 години и до 11 месеци (12,6%), а најмало кај невработените подолго од 8 години (1,1%). Со оглед на ваквите промени, во структурата на вкупниот број на невработени лица, расте уделот на невработените 2-4 години и подолго од 8 години, чие заедничко учество во 2008 година достигнува 56,3% (Табела 8).

Табела 8
Регистрирана и „реална" невработеност, време на чекање за вработување

	Република Македонија		Општини Берово и Пехчево	
	2007	**2008**	**2007**	**2008**
Вкупно	**290251**	**274701**	**3752**	**3560**
До 11 мес.	67898	57224	730	638
12 до 23 мес.	40783	44463	532	504
2-4 год.	67726	66076	921	965
5-7 год.	39739	34677	516	412
8 год. +	74107	72261	1053	1041
Вкупно	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**
До 11 мес.	23,4	20,8	19,5	17,9
12 до 23 мес.	14,1	16,2	14,2	14,2
2-4 год.	23,3	24,1	24,5	27,1
5-7 год.	13,7	12,6	13,8	11,6
8 год. +	25,5	26,3	28,1	29,2

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Прилив на нова работна сила

При анализата на понудата на работна сила значајно е да се има во предвит и приливот на работна сила на пазарот на труд, односно зголемувањето на бројот на лица кои се очекува активно да бараат работа во наредниот период. Притоа пред се треба да се има во предвид приливот на работната сила по основ на завршување на средно образование и завршување на вишо или високо образование. Во учебната 2007/2008 година во Општина Берово средно образование завршат 166 лица од завршените средношколци околу 130 ќе го продолжат школувањето на универзитетите во државата а, околу 36 најголем број од текстилната струка ќе се евидентираат како лица кои активно бараат работа и ќе бидат понудени на пазарот на трудот. Од средношколците кои ќе завршат 147 се со гимназија, со завршена текстилна струка која во последно време и се бара најмногу се 19 ученици. Очекуваме да Евидентираме и помал број ученици кои завршиле средно медицинско училиште и околу 20 лица со други занимања (средна машинска, авто механичари, ветеринарни техничари, шумарски техничари, прехрамбени техничари).

Најголем суфицит на работна сила во однос на евидентирани лица со средно образование се лицата со завршено средно гимназиско образование кои се евидинтирани од порано во Центарот за вработување Берово и вакви лица имаме вкупно на евиденција 506. Бројката беше поголема меѓутоа во последниот период над 30 лица посетуваа обука и преквалификација за познат работодавец и скоро сите се вработени.

Во 2008 година 37 лица од Општина Берово и Пехчево завршиле високо образнование и се смета дека сите овие лица ќе се вклучат во пазарот на труд и веќе се иведентирани во Центарот за вработување Берово како лица кои бараат работа. Најмногу завршени 7 дипломирани економисти, со завршено ПМФ 4 од нив веќе се и вработени(но не во Општина Берово и Пехчево), 5 со Филолошки факултет, 4 со Правен факултет, 4 со завршен факултет за земјоделски науки и храна (2 лица веќе се вработени во Општина Берово), 2 дипломирани лекари, 2 дипломирани хемиски инжинери, дипломирани социјални работници, шумарски инжинери и др.

Што се однесува до доселувањето – имиграцијата на населението во Општина Берово и Пехчево оваа појава не е карактеристична и воопшто не влијае на пазарот на труд.(за последната година разликата доселени отселени од регионот е 20 лица повеќе отселени од регионот.

Заклучоци

Од спроведеното истражување и добиените одговори на прашањата од анкетата спроведена во 2008 година можеме да дојдеме до следните заклучоци:

При анализирањето на побарувачката од работна сила и понудата со која располага Центарот за вработување Берово може да се констатира дека 90% од понудата и побарувачката се речиси усогласени, односно дека се располага со сите профили и кадри за кои работодавачите досега искажале потреба. Но, кога ќе се направи подетална анализа се гледа дека кадрите со кои располага Центарот за вработување Берово не одговараат на потребите на работодавачите од следните причини:

Неповолна е старосната структура на невработените постари од 50 години и истата изнесува 25,1%.

Структурата на невработени според пол е исто така неповолна бидејќи имаме 1740 невработени жени и 2351 невработени мажи, а побарувачката за работна сила во последниот период е за женска работна сила.

Бројот на корисници на паричен надоместок до вработување изнесува 476 лица или 11,63% од вкупно невработените, од нив 80,3% се лица постари од 50 години.

Намалена работоспособност на невработените лица кои немаат решение за категоризација за степенот на инвалидитет. Оваа произлегува од долгите постапки и немањето на фирми кои ќе пројават интерес да ги упатат овие лице на оценка на нивната работоспособност. Оваа се јавува како проблем во Центарот за вработување во Берово бидејќи немаме можност за реинтеграција на овие лица на пазарот на труд бидејќи работодавачите не сакаат и не пројавуваат интерес да вработат лица со намалена работна способност.

Овде би издвоиле и би предочиле дека во последните 3 – 4 години лицата кои завршуваат високо образование формално правно се водат на евиденцијата на невработени во Центарот за вработување Берово, меѓутоа не се присутни во Општината односно имаат некаков ангажман по други градови во државата, најчесто во градот Скопје и единствено можеме да стапиме во контакт со нив само кога ќе дојдат во определен термин лично да се пријават во евиденцијата заради остварување на правото на здраствена заштите.

Во делот на евидентираните лица кои се неквалификувани, а чии број е 1940 лица или 47,7% од вкупниот број евидентирани од вкупниот број невработени лица имаме ситуација кога 18,7% од овие лица (некавалификуваните) се пријавуваат само за оствару-

вање на правото на здраствена заштита или од вкупно евидентирани кои се изјасниле само за здравствена заштита.478 или 11,7%.

Во делот на искажаните потреби за дополнителни вештини и обуки на невработените лица можеме да констатираме дека е потребно конинуирано да продолжи спроведувањето на обуки за изучување на странски јазик (првенствено англиски јазик) и компјутери и да се започне со обука за самовработување на невработените лица.

За одбележување е дека во Центарот за вработување Берово во претходниот период имавме и обуки во прехрамбената индустрија, а во последно време имаме и интерес од работодавачите од дрвнопреработувачката индустрија.

Препораки

Основна претпоставка за намалување на големата невработеност во микрорегионот Берово и Пехчево е отворањето на нови работни места преку подобрување на бизнис климата. Во идниот период особено внимание треба да се посвети на развојот на МСП, семејните бизниси, занаетчиството, самовработувањето. Туризмот, поточно еко туризмот, е еден од секторите со чиј развој би можело да се отворат поголем број на работни места. Големиот број на невработени од руралните подрачја, пак, неспорно ја наметнува потребата за позабрзан развој на овие средини, поттикнување на развојот на земјоделсвото и производството на здрава храна.

Неповолната образовна структура на невработените лица ја наметнува потребата за проширување на можностите за преквалификација, доквалификација, стекнување на вештини и нови знаења на работната сила, односно зајакнување на капацитетите на лицата, посебно постарите работници коишто активно бараат работа. Во однос на искажаните потреби за дополнителни вештини и обуки на невработените лица треба да продолжи континуираното спроведување на обуки за изучување на странски јазик (првенствено англиски јазик) и компјутери и да се започне со обука за самовработување на невработените лица. Истовремено, треба да се работи на усогласување на образовните програми со потребите за работна сила.

Во однос на целните групи на активните баратели на работа посебно би требало да се стимулира вработувањето на младите лица, посебно оние со високо образование, како и лицата кои подолго време чекаат работа. Во таа насока, треба да се создадат поволни можности за искористување на сите законските олеснувања за работно ангажирање на оваа категорија на невработени лица.

Според долгорочната развојна стратегија на локалната економија во регионот на Малешевијата (Берово и Пехчево) посебно внимание се посветуува на квалитетот на човечките ресурси. Притоа земени се во предвид неколку чинители кои се клучни во овој дел;

- Традицијата за градењето на квалитетен систем на основно и средно образование покриено со квалитетно опремени наставни кабинети и школски помагала и квалитетен наставен кадар;
- Континуираната потреба од квалификуван кадар и високо образован кадар според потребите на локалната економија со посебен акцент за пратење на трендовите во националната и глобалната економија.
- Од аспект на човечките ресурси како клучни цели на развојот на Општините Берово и Пехчево би ги издвоиле:
- Подобрување на квалитетот на основното и средното стручно образование. Во оваа развојна цел реализација на мерки за осовременување на училиштат од сите аспекти, информатичка технологија,современи методи и техники во наставата и воведување на нови потребни насоки во средното стручно образование за потребите на стопанството (од учебната 2008/2009 година во средното образование стартува економско-правна струка)

- Усогласување на образованието според потребите на стопанството и овде се предвидува комбинирани програми за јакнење на капацитетот и квалификациите на работна сила од разни аспекти.Можноста за обука, преквалификација на заинтересирани лица кои би отпочнале сопствен бизнис или би се самовработиле по јавниот оглас за вработување со субвенционирање за оваа година аплицираа 39 невработени лица и за истите од 30.06.2008 год.ќе се спроведе обука.Голем е интересот за користење на кредити за самовработување проект кој континуирано ќе се спроведува во идните години .

На ниво на регионот Центар за развој на регионот се со цел да се направи спона меѓу образовните институции, АВРМ, работодавците и лицата кои имаат можности и желба за нивно самовработување. Поволности преку овој Центар за доаѓање до поволни средства со мали камати за отпочнување и проширување на постоечките семејни бизниси.

АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

Во контекст на локален економски развој

Локалниот економски развој во микрорегионот Берово и Пехчево се карактеризира со релативна застапеност на секторот индустрија и апсорбира значителен дел од работната сила.

Во поглед на носечката економска активност општините Берово и Пехчево како регион не се разликуваат.

Кога зборуваме за специфичностите на локалниот економски развој на микрорегионот Берово и Пехчево треба да се има предвид и стратешките определби за развој на туризмот и промовирање на регионот како привлечна дистинација за планински и селски туризам. Во оваа насока секако спаѓа и развојот на дрвната, прехрамбената индустрија како потенцијали за развој на регионот.

Од вкупниот број на вработени лица во опфанатиот микрорегион најголем дел од нив се ангажирани во текстилната дрвопреработувачката индустрија. Шумското богатство, исто така, претставува добра основа за подинамичен економски развој, бидејќи Малешевските планини располагаат со големи шумски етат наменет за огревно и индустриско дрво, а тука секако спаѓаат секундарните шумски плодови. Во однос на промените во економската активност на главните носители на вработеноста и профилите на работодавачите релевантни податоци и информации дава Анализата на потребите од вештини[2].

Насока 1:

Да се подобри бизнис климата во микрорегионот Берово и Пехчево

За подобрување и зголемување на подршката од ЕЛС, потребно е да се направи промоција за привлекување на инвестиции преку заеднички настап со основање на центар за поддршка на бизнисот и да се подобрат човечки капацитети во ЛС. Со развој и создавање на финални производи во дрвнопреработувачката и прехрамбената индустрија ќе се искористат локалните потенцијали и природни ресурси за развој на регионот.

Конкретна цел 1.1.: Да се подобрат услугите од ЛС и креирање на база на податоци

Со оформување на база на податоци за МСП и економските активности во регионот, одделенијата за локален економски развој (ЛЕР) ќе обезбедат промоција и учество пре-

[2] Анализата на потребите од вештини во АВРМ се спроведува од 2006 (како пилот истражување), односно како дел од редовните активности од 2007 година. Методологијата на оваа анализа е развиена во рамките на проектот Политика за вработување 2 - Техничка помош за институционална изградба. Станува збор за шведска методологија прилагодена на македонските услови, според која анализата на потребите на пазарот на труд базира на податоци и информации добиени со интервјуирање на примерок на работодавачи. Во примерокот се опфатени претпријатија од осум сектори (преработувачка индустрија, земјоделство, лов и шумарство, градежништво, трговија, хотели и ресторани, сообраќај, складирање и врски, финансиско посредување и недвижен имот и услужни дејности) кои имаат повеќе од 10 вработени.

ку заеднички настапи, со цел изнаоѓање на инвестиции и партнери за МСП во двете општини. Со успешната реализација на оваа цел ќе се зголеми бројот на работни места. а со тоа ќе се зголемата и приходите во општините. Влијанието на миграцијата и демогравското стареење на населението со одлив на високообразове кадар може да го забави или да го намали процентот на вработување, а во однос на соработката со МСП може да се јави недоволна заинтересираност и потреба од заеднички настап на бизнис заедницата.

Активности за цел 1.1.1: Креирање на заедничка база на податоци за МСП и потребата за вработување

За реализацијата на активност и остварување на резултатите потребно е да се спроведат анкети и да се набави софтвер за оформување на базата на податоци за регионот на двете општини Берово и Пехчево. Во таа насока ќе биде птребно и доопремување на одделенија за локален економски развој (ЛЕР) со набавка на 4 компјутери и друга опрема која ќе биде во функција на креирањето на заедничка база на податоци за МСП со што ќе се овозможи вработување на 50 лица и ќе се реализара најмалку една промоција за потенцијалите и можностите за развој на регионот. За овие активност ќе бидат подготвени извештаи, фотографии од одделенијата за ЛЕР. За успешна реализација потребно е воспоставување на партнерство на локално ниво и изнаоѓање на компанија за изработка на софтвер за креирање на базата на податоци.

Активности за цел 1.1.2: Воспоставување на „Центар за поддршка и развој на регионот" (бизнис и НВО центар)

Со основањето на Центар за поддршка и развој на регионот директно ќе се помогне на МСП каде ќе се организираат обуки за МСП, претприемачите и НВО-и. Центарот ќе биде носител на економските активности во регионот со одржување на форуми, промотивни настани и организирање на работилници и саеми на локално ниво. Во текот на една година Центар за поддршка и развој на регионот ќе биде организатор на најмалку 12 работилни и еден промтивен настан во регионот на општините Берово и Пехчево. Преку извештаи со листа на учесници и фотографии ќе сепотврди успешната реализација на активностите и остварувањето на резултатите.

Конкретна цел 1.2.: Да се поддржи и насочи поголемата застапеност на други стопански гранки, посебно на прехрамбената индустрија во делот на преработката на земјоделските производи и дрвопреработувачката индустрија

Развојот на регионот треба да се темели на искористување на локалните природни ресурси и создавање на финален прпознатлив производ -бренд, како што се познатиот малешевски компир, сирење, малешевското јагне и слива, а во областа на шумарството и дрвопреработувачката индустрија одржливо искористување на шумскиот потенцијал и негово валоризирање како природно богатство. Со реализацијата на активностите ќе се основа една нова фирма во областа на дрвопреработувачката индустрија и најмалку еден финален производ во прехрамбената индустрија. Овие производи ќе се најдат на пазарите во регионот и пошироко со што ќе се потврди нивното присуству во маркетите и салоните за мебел. Ризикот при реализацијата може да биде несогледување на потребата од креирање на финален производ со додадена вредност и неможноста на локалниот бизнис да изнајде финансики средства.

Активности за цел 1.2.1: Анализа на потребите за преработка на земјоделските производи и осовремување на дрвопреработувачката индустрија со креирање на финален производ-бренд

Анализата ќе ги даде потребните информации за тоа кои се локалните потенцијали, притоа специфицирајќи ги пооделно човечките и природните ресурси за производство

и преработка во регионот, но и можноста за инвестиции и креирање на работни места за МСП и семејните бизниси. За таа цел ќе се подготви студија за регионот која ќе им послужи на општините во плановите за економски развој преку одделенијата за ЛЕР. Можните ризици кои ќе влијаат при остварувањето на резултатите се заложбите за индустријализација на регионот и желбата за било каков развој притоа не потпирајќи се на сопствените потенцијали и барање на инвеститори за отварање на нови работни места.

Активности за цел 1.2.2: Воведување на ISO и HACCP стандарди

За развој и унапредување на постојните фирми потребно е да се воведат стандарди согласно законската регулатива и ЕУ правилата во бласта на производство на храна, земјоделското производство и прехранбената индустрија. Птребна е обука за постојните и идните менаџери во регионот и нивно информирање за потребата од воведување на стандардите за поголема конкурентност и развој на локалниот бизнис. За реализација на оваа активност потрбна да се извршиат најмалку две обуки и да се стандардизираат 10 фирми кои ќе поседуваат сертификати за извршената стандардизација од овластени сертификациони куќи. Претпоставки за успешна реализација на активностите се ниската свест за потребата од воведување на стандардите и слаба економската моќ на локалните фирми за воведување на потребните стандарди.

Конкретна цел 1.3: Да се поттикне развојот на услужните дејности

Како погранични региони, оддалечени од економските и културните центри во земјата потребата од информации и развој на услужните дејности е најповеќе истаканата. За таа цел потребано е воспоставување на услуги од областа на МСП со правен и економски консалтинг притоа вклучувајќи ги и туристичките услуги во регионот. Со воспоставување на одредени услуги кои директно влијаат на подобрување на животот на населениети ќе се овозможи отварање на семејни бизниси и подршка во развојот на туризмот.

Активности за цел 1.3.1: Бизнис и правен консалтинг

За подршка и помш на локалните фирми, семејните и новите бизниси од обласатан на финансиското работење и правната регулатива потребен е развој на услужниот сектор во давањето на сметковоствени услуги, логистичка поддршка, промоцијата и правни услуги. Изворите на верификација се отварање на три нови консултантски бироа кои ќе бидат регистрирани за давање на услугите во централниот регистар. Претпоставките за реализација се свесноста на локалниот бизнис и изразените потребни за давање услуги.

Активности за цел 1.3.2: Услуги во туристичкиот сектор

Услугите во туристичкиот сектор ги покриваат поголем дел на активностите во регионот и тие ги опфаќаат сите сегменти на современот живеење. За подобрување на овој дел од услужната дејност потребно е отварање на Туристички информативен центар како јадро на целокупната активност од палетата на услуги која може да биде дел од активностите на ТИЦ. Во насока на зголемување и излегување во пресрет на туристите се отварање на специјализирани продавници со локални производи и сувенири или специјализирани оддели во поголемите маркети, локални водичи и туристички оператори. Овие активности ќе се реализираат со основање на регионален ТИЦ, обучени двајца локални водичи, и отварање на специјализирана продавница или најмалку еден специјализиран оддел во поголемите маркети и продавници. Ризици кои можат да настанат се опаѓање на атрактивноста на регионот и намалување на туристите со што реализацијата на активностите и остварувањто на резултатите ќе бидат невозможни.

Насока 2:

Да се промовираат и поттикнат инвестиции и нови бизнис активности

Во регионот кој го сочинуваат двете општини Берово и Пехчево, една од гранките за развој и бизнис активности е планинскиот туризам. За развој на туризам потребно е да се отворат нови туристички капацитети, а за таа цел да се обучи и преквалификува стручен кадар, како и да се изработат урбанистички планови и да се реши проблемот со градежното земјиште. Со развојот на услужните дејности во областа на туризмот, изработката на сувенири, ракотворби и промоција на локалните специјалитети ќе се ангажира и населението од руралните области во регионот.

Конкретна цел 2.1: Да се поддржи отварањето на нови туристички капацитети и содржини

Во регионот на општините Берово и Пехчево туризмот е детектиран и претставува една од гранките за развој, а со изградбата на нови капацитети и содржини ќе се овозможи забрзан економски развој и нови вработувања. Со развојот на туристичката гранка на најдобар начин ќе се влијае и на другите свери од локалната економија како што е секторот на услуги, локални производи и др. Со отварање на најмалки три капацитети од областа на туризмот кои ќе понудат услуги за сместување и храна ќе се овозможи заживување на локалната економија, но истовремено ќе претставуваат и одлична можност за промоција која ќе даде и поголем импулс на целокупниот бизнис сектор.

Активности за цел 2.1.1: Промоција на инвестициите во областа на туризмот

За развој на туристичкиот сектор и овозможување на нови инвестиции потрбна е промоција на регионот преку учество на саеми, креирање на веб страна, подготовка на специјализирани промотивни пакети, кои ќе имаат за цел привлекување на инвестиции и промоција на регионот како атрактивна туристичка дестинација. Во остварување на оваа цел и привлеквуање на инвеститори ќе биде потребно да се учествува на најмалку два саеми преку кои ќе се оствари промоцијата и за кои ќе се подготват неколку промотивни пакети со различни видови на печатени и мултимедијални материјал. Најголемиот ризик за остварување на крајната цел е регионот да ја загуби својата актрактивност и потребата од промоција за нови инвестиции во областа на туризмот.

Активности за цел 2.1.2: Истражување за потребата од туристички работници

Во плановите за развој на туризмот во регионот на општините Берово и Пехчево потребно е да се предвидат активности кои ќе овозможат поддршка и помош на постојните и идните туристички капацитети во областа на човечките ресурси и покривање на овој сектор со стручен кадар. За таа цел е потребно да се изработи истражување на постојните, но да се предвиди и за новите туристички капацитет, кои се реалните потреби за туристички работници и каква квалификација тие треба да имаат. Недоволната заинтересираност или несогледувањето од навремено реагирање за потребите на сопствените бизниси претставува ризик за успешно остварување резултатите и реализација на активностите.

Активности за цел 2.1.3: Обука и преквалификација во областа на туризмот

За поддршка на туристичкиот сектор и на неговото успешно делување, потребен е соодветн човечки капацитет и добро обучен стручен кадар. Според предвидените потреби од квалификуван кадар преку една од активностите за обука и преквалификација, ќе се овозможи вработување на стручни и компетентни лица, а со тоа и развој на секторот во кој клиентите се и промотори на услугата. Со добро обучен и квалификуван кадар и со

исполнување на останатие предуслови ќе се отстрани една од пречките за инвестиции и унапредување на туристичкиот сектор.

Конкретна цел 2.2: Да се подготват урбанистички планови и туристички зони

Развојот на туризмот во општините Берово и Пехчево ќе биде подржан на повеќе нивоа кои во лепезата на активности ќе овозможат нови инвестиции и проширување на дејноста. Во насока на локалниот развој како потреба за привлекување на инвеститори ќе се подготват и изработат три урбанистички планови за туристичките зони кои се основа за домашните и странските инвеститори. Уредувањето на површините и обезбедувањето со соодветна инфраструктура ќе го забрза процесот на изградба на нови туристички капацитети.

Активности за цел 2.2.1: Изработка на урбанистички планови за туристичките населби Беровско езеро, Равна река и Абланица

Во детектираните приоритети за развој на регионот на двете општини Берово и Пехчево и можноста за инвестиции во туристичкиот сектор ќе бидат подготвени урбанистички планови за туристичките населби Абланица, Равна река и Беровско езеро. Со изработката на деталните планови потенцијалните инвеститори ќе ја најдат својата можност во изградба на комерцијални објекти,а со тоа ќе се овозможат и нови вработување во оваа област.

Активности за цел 2.2.2: Уредување на забавно-рекреативни површини

За развој на туризмот, привлекување на туристи и инвеститори потребно е да се уредат површини кои ќе бидат дел од туристичките атракции во регионот. Еден сегмент од можностите за привлекување на туристи е уредување на забавно рекреативни површини. Во склоп на трите туристички населби ќе се изградат по еден забавен парк и ќе се уредат зелените површини кои се продолжување на веќе уредените пешачки и велосипедски патеки.

Во контекст на локалните политики за вработување

Бројот на невработени лица во 2008 година евидентиран во Центарот за вработување Берово е 3560. По структура на невработеност се јавува нееднаквост, дисбаланс, и тоа по пол (57% мажи наспроти 43% жени), старост (до 29 г.- 28,9 %, од 30 до 39 г. 24,8 %, од 40 до 49 г. 23,3 % и над 50 г. 23,0 %), степен на образование (без образование и ниско 43,3 %, средно 47,4%, вишо и високо 9,4%) и време на чекање (до 11 месеци 17,9 %, од 1 до 2 г. 14,2 %, од 2 до 4 г. 27,1%, од 5 до 7 г. 11,6%, и над 8 г. 29,2%). Структурата на невработените според образованието може да се оцени како неповолна, а голема е невработеноста кај младите лица, но исто така се зголемува бројот на активните баратели на работа постарите од 50 години. Моменталната побарувачка на работна рака е поголема во текстилната индустрија, односно квалификувана женска рака, како и дефицитарни занимања (електро-инжинери, технолози, професори по англиски јазик и др.) и занаети (зидари, тесари, плочкари, електричари). Со цел да се надмине сегашната состојба во делот на невработеноста а согласно анализата на понудата и побарувачката на пазарот на трудот во следниот двегодишен период покрај насоките кои се поврзани со локалниот економски развој, ќе се превземат и активни мерки за вработување во контекст на локалните политики за вработување.

Насока 3:

Да се намали сивата економија

Како посебен приоритет кој се провлекува со години е сузбивање на сивата економија во делот на неформалното работење. Сивата слика во двете општини се движи 11,8 % во делот на непријавена работна сили која работ и околу 3646 земјоделци главна и единствена дејност. Оваа насока е контунуирана и долгорочна и е во заедничка зависност како со државните институции така и економските проекции на АВРМ, владата и локалните самоуправи.

Конкретна цел 3.1: Да се легализираат постоечките нерегистрирани бизниси

Со формализирањето на неформалниот бизнис, како и охрабрување на лицата кој се занимаваат со земјоделие, занаетчиско-услужни дејности, да се регистрираат како правни субјекти како и со подршка на МСП и семејните бизниси, би се намалила сивата економија (ке се затвори еден од главните вентили за продуцирање на истата), а со тоа намалување на невработеноста. (долгорочна проекција.

Активности за цел 3.1.1:Анализа на неформален сектор во микрорегионот Берово и Пехчево

Неформалниот секотор и сивата работна сила претставуваат потенцијал кој може да се трансформира во формалниот секотр и ќе се овозможи воспоставување на систем во рамки на правната регулатива. За таа цел ќе се изврши анализа кој ќе даде соодветни резултати и ќе предложи мерки и механизми за надминување на постојната состојба кој ќе ги вклучи институции во заеднички и координирани активности за надминување на состојбата со неформалниот сектор.

Активности за цел 3.1.2: Промоција и информирање на процесот за формализирање на бизнисите

Со поголема заедничка промоција на star-up бизнисите (Центарот за вработување; тренинг ценарот; ЛС-ви) преку разни брошури, консултации, медиумски кампањи, би се потикнало и охрабрило населението да си го формализираат нивниот постоечки земјоделски бизнис. Стотина земјоделци и исто толку други неформални занимања би ослободиле најмалку толку невработени лица.

Активности за цел 3.1.3: Поддршка на „Start-up" бизниси

Преку тренинг ценарот за Професионална ориентација, би се обучиле најмалку 50 лица годишно во делот на претпримиштвото, а со тоа би се охрабриле за започнување на бизниси. Со оваа активност би се намал бројот на невработени барем во толкав обим колку што се и обучени претприемачи. Особено, активноста ќе се насочи кон отварање на нови фамилијарни бизниси и микро фирми.

Насока 4:

Да се намали невработеноста кај специфичните групи

Општините Берово и Пехчево се карактеризира со одредени ранливи групи во невработеното население. Нај драстично се отсликува кај машката невработена популација (57%), лицата со ниско или без образование (43,3%), како и лицата до 39 годишна

старост (53,7%). Оваа насока е со корелација со дел 2.6 од Националната стратегија за вработување 2010 година.

Конкретна цел 4.1: Да се намали бројот на млади невработени лица

Активните мерки за вработување ќе се однесуваат како кај младите до 27 години старост, така и кај возрасните кои долго време активно бараат работа. Оваа насока е во согласност со политиките од националниот акционен план и ке опфати 25% од долгорочно невработените. Останати мерки ќе бидат превземени во едукацијата и образованието на младите, преку усогласувањето на наставните програми према локалните пореби на пазарот на трудот.

Активности за цел 4.1.1: Поттикнување на невработените млади лица за отпочнување на сопствен бизнис

Креирање обуки за отпочнување на сопствен бизнис за долгорочни невработените со цел стекнување на нови знаења и вештини и тоа од областа на претприемништвото, изработка на бизнис план и други менаџерски и финансиски услуги за да се поттикнат и охрабрат невработените младилица да започнат сопствен бизнис-доживотно учење. Преку тренинг ценарот за Професионална ориентација, би се обучиле најмалку 50 лица годишно во делот на претпримиштвото, а со тоа би се охрабриле за започнување, односно формализирале на своето неформално занимање. Со оваа активност би се намал бројот на невработени барем во толку обим како и обучени претприемачи, нај малку 100 лица. Особено, активноста ќе се насочи кон отварање на нови фамилијарни бизниси и микро фирми.

Активности за цел 4.1.2: Промоција за можност за вработување и самовработување

Со поголема заедничка промоција на старт ап бизнисите (Центарот за вработување; тренинг ценарот; ЛС-ви) преку разни брошури, консултации, медиумски кампањи, би се потикнало населението да си го формализираат нивниот постоечки земјоделски бизнис. Стотина земјоделци и исто толку други неформални занимања би ослободиле нај малку толку невработени лица.

Активности за цел 4.1.3: Обуки за нови знаења и вештини

Брзо дошколување и образување на лица со низок степен на образование. Креирање обуки за отпочнување на мал сопствен бизнис со цел стекнување на основни знаења и вештини. Со оваа активност ќе се предвиди брзо дошколување и основно обазување на лицата со ниско образование според нивните потреби. Во втора фаза, со користење на дел од услугите што ги дава тренинг ценарот за Професионална ориентација, бесплатна советодателна услуга за отпочнување на сопствен бизнис, избор на обуки во соработка со други образовни институции. 100 лица би се охрабиле и обучат во некој занает за полесно вработување во постоечките фирми, или отпочнат сопствен бизнис, занаетчиски дуќан или како земјоделец-поединец.

Активности за цел 4.1.4: Волонтирање на млад и високообразовен кадар во јавни и приватни организации

Заеднички активности на локално ниво организирани од страна на Локалната самоуправа и бизнис секторот во ангажирање на млади високообразовани кадри и нивна обука во Јавните или приватните организации со можност за стекнување на искуство и давање на шанса за докажување. Со оваа активност треба да се промовираат два сег-

менти како резултати од спроведувањето за ангажирање на волонтери и тоа: обука и стекнување на искуство како и ангажирање и задржување на младите во општината.

Конкретна цел 4.2: Да се поддржи вработувањеното на лица со низок степен на образование

Брзо дошколување и образување на лица со низок степен на образование. Креирање обуки за отпочнување на мал сопствен бизнис со цел стекнување на основни знаења и вештини. Во структурата на невработените според образованието учеството на лицата со ниско ниво на образование е мошне високо (43,3%). Со оваа активност ќе се предвиди брзо дошколување и основно обазување на лицата со ниско образование според нивните потреби.

Активности за цел 4.2.1: Регистрирање на индивидулец земјоделец

Преку разни брошури, медиумски кампањи, совети, консултации би се охрабриле невработените лица со низок степен на образование да отпочнат со јавни услужни работи. Улогата за промоција би ја имал тренинг ценарот за Професионална ориентација во соработка со Центарот за вработување и Л.С. Стотина лица би започнале свој бизнис во делот на земјоделие доколку имаат основно познавање, исто толку би започнале свој бизнис како занаетчии и во услужните дејности (работа во домашни услови)

Активности за цел 4.2.2: Стекнување на нови знаења и вештини преку обуки и курсеви

Преку обука, преквалификации и доквалификации невработените би се здобиле со нови знаења (доживотно учење), како во дело на работното оспособување, и основи за претприемиштво односно обуки за отпочнување на сопствен бизнис со цел стекнување на нови знаења и вештини за да се поттикнат невработените лица да започнат сопствен бизнис, пред се преку тренинг центарот и други образовни институции.

Активности за цел 4.2.3: Промовирање на занаетчиството и услугите

Промовирање за отпочнување на сопствен бизнис кај долгорочно незапослените - индивидуалец земјоделец, занаетчиско-услужни дејности, работи кои се услужни сервиси во домот како чување на деца, чистење во домовите, средување на градини и др. Преку разни брошури, медиумски кампањи, совети, консултации би се охрабриле невработените лица да отпочнат свој бизнис. Улогата за промоција би ја имал тренинг ценарот, а во соработка со Центарот за вработување и Л.С. Стотина лица би започнале свој бизнис во делот на земјоделие, исто толку би започнале свој бизнис како занаетчии и во услужните дејности

Насока 5:

Да се усогласи понудата со побарувачката и да се подигне и подобри образовното и стручното ниво на работна сила

Во микрорегионот понудата и побарувачката на прв поглед изгледа избалансирана, но со развојот на некои гранки расте бројот за квалификуван кадар во прехрамбената индустрија, а со развојот на туризмот се јавува потребата од професионални работници и во оваа гранка. Во последно време имаме и интерес од работодавачите од дрвнопреработувачката индустрија и исто така е забележан недостигот на дипломирани професори по странски јазици (англиски и германски јазик). Покрај солидното образование од но-

вите работници се бара и поголемо познавање на практичната работа, комуникациски вештини, работа на компјутер, познавање на стручни странски јазици итн.

Конкретна цел 5.1: Да се отпочне со продуцирање на образовни кадри-профили, кои се барани на пазарот на трудот

Анализата на побарувачката за работна сила во општините Берово и Пехчево во последните години покажува дека таа има тренд на намалување. Ваквата побарувачка на може да придонесе за намалување на невработеноста. Најголема е побарувачката за работници со средно стручно образование. Побарувачката за работна сила со високо образование останува мошне мала. Покрај солидното образование од новите работници се бара и поголемо познавање на практичната работа, комуникациски вештини, работа на компјутер, познавање на странски јазик .

Активности за цел 5.1.1: Продуцирање на образовен кадар-профил, кој е баран на пазарот на трудот

Со зголемување на практичната настава би се добил високо обучен кадар со работно искуство, кој би можел да ги задоволи потребите на пазарот на трудот и веднаш би се вклучил во работниот процес. Заедничка соработка помеѓу Бизнис секторот и средните училишта, за задоволување на нивните потреби од нови работници.

Активности за цел 5.1.2: Креирање на образовни програми според потребите на стопанството (усогласување на наставниот процес спрема потребите на стопанството)

Во зависност од потребните образовни профили за задоволување на пазарот на трудот во микрорегионот Берово и Пехчево, ќе се креираат образовни програми во постојните средни стручни училишта. Заедничка соработка помеѓу Центарот за вработување Берово, средното училишта, Бирото за развој на образованието, Л.С. и МОН. Со оваа активност бе се намалил бројот на непотребни профили од работна сила, а со тоа и потребата за нивна преквалификација.

Активности за цел 5.1.3: Организирање на обуки, тренинзи, работилници за стекнување вештини кој се барани на пазарот на труд

Воведување на нови политики за вработување, обуки за непознат работодавач, тренинзи истекнување на вештини за потребите на пазарот. Со претходна анализа на пазарот на трудот би се добила слика кои профили се барани или ќе се бараат во зависност од развојот на стопанството. Заедничка соработка, Центарот за вработување, тренинг центарот, постоечките образовни училишта и центри, Локалните самоуправи и бизнис заедницата.

Активности за цел 5.1.4: Отварање на паралелки во стручните училишта за барани занимања на пазарот на труд

Иницијатива за зголемување на бројот на паралелки во стручните училишта за дефицитарни занимања на пазарот на труд. Со зголемување на паралелките кои продуцираат барани (дефицитарни) образовни профили на пазарот на трудот, завршените ученици кои не го продолжуваат своето школување веднаш би се вклучиле во работниот процес или ќе отпочнат свој бизнис.

План за имплементација

Главни засегнати страни и партнери за имплементација

Засегнати страни на овој Акционен план се 3560 невработените лица во микро-регионот Берово и Пехчево кои активно бараат работа. Акциониот план ќе се имплементира преку пртходно наведените засегнати партнери (институции и органи), преку континуирано создавање и подобрување на условите и капацитетите за креирање на политики за вработување.

Мониторинг и евалуација на акциониот план

За успешно и доследно спроведување на Акциониот план за вработување 2009/2010 потребно е да се спроведе соодветен мониторинг во периодот кој го покрива овој документ, како и евалиација на документот кога ќе стапи на сила т.е после донесувањето на одлука за негово прифаќање од страна на Советитге на општините Берово и Пехчево. Работната група која го изработува овој документ ќе го следи текот и динамиката на спроведување на Акциониот план, ќе ги дава свои оценки и ќе предлагаат неоходни промени за достигнување на утврдените цели.

Главни претпоставки и ризици за имплементација на акциониот план

Главни ризици за успешно имплементирање на Акциониот план е немањето на доволно финансиски средства, понатаму доволен број на човечки ресурси за имплемантација на активностите, познавање на вештини за дефинирање и имплемантација на проекти, квалитетен обучувачки кадар итн. Сите наведени ризици ипретпоставки ќе можат да бидат намалени или одстранети доколку се земат во предвид при детално дефинирање на активностите. (види Анекс – матрица за Логички рамковен пристап).

Повеќегодишен финансиски план

За целосно имплементирање на Акциониот план потребно е да се обезбедат неопходни финансиски средства и тоа од:

- Буџетот на РМ и од Министерствата за Труд и социјална политика, Министерство за Економија и од Агенцијата за Вработување на РМ
- Буџетот на Општина Берово и Општина Пехчево
- средстава од меѓународни проекти во РМ и странски донации и Амбасади
- Прокети и програми на Европската унија
- од сопствено учество

Вкупните средства потребни за реалзација на активностите се 216.000 илјади Евра, а од Буџетот на Општина Берово и Пехчево 20,000 илјади Евра за 2009 и 2010 година. Детален приказа на трошоците се прикажани во следната табела.

Насока	Конкретна цел	Активности	Време на импле-ментација	Одговорни за имплеменатација	Вкупни трошоци	Прио-ритет
Насока 1: Да се подобри бизнис климата во микрорегионот Берово и Пехчево	**Да се подобрат услугите од ЛС и креирање на база на податоци**	Креирање на заедничка база на податоци за МСП и потребата за вработување	Јуни – Септември 2009	ЛЕР Берово и Пехчево АВРМ Берово	Анкета 2x 3 месеца = 3.000 Евра База на податоци = 500 Евра Ажурирање = 500 Евра Вкупно = 4.000 Евра	1
		Воспоставување на „Центар за поддршка и развој на регионот" (бизнис и НВО центар)	Октомври 2009 – Март 2010	ЛЕР Берово и Пехчево НВО - локални	Адаптација на простор од 100 м2 = 5.000 Евра Опремување = 3.000 Евра Вкупно = 8.000 Евра	2
	ВКУПНО				***12.000 €***	
	Да се поддржи и насочи поголемата застапеност на други стопански гранки, посебно на прехранбената индустрија во делот на преработката на земјодел-ските производи и дрво-преработувачката индус-трија	Анализа на потребите за преработка на земјоделските производи и осовремување на дрвопреработувачката индустрија со креирање на финален производ-бренд	Јуни – Септември 2009	ЛЕР Берово и Пехчево АВРМ Берово Министерство за земјоделство и економија – подрачни единици	Анкета 2x 3 месеца = 3.000 Евра Анализа и препораки 1.000 Евра Промоција и организација на средби = 2.000 Евра Вкупно = 6.000 Евра	1
		Воведување на ISO и HACCP стандарди	Јуни 2009–декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево Министерство за економија – подрачна единица Регионален центар	Обуки 10 x 1.000 Евра = 10.000 Евра	1
	ВКУПНО				***16.000 €***	
	Да се поттикне развојот на услужните дејности	Бизнис и правен консалтинг	Јуни 2009–декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево Министерство за економија – подрачна единица НВО - и	Анализа за потреба на обуки = 500 Евра Обуки 5x 1.000 Евра = 5.000 Евра Вкупно 5,500 Евра	1
		Услуги во туристичкиот сектор	Јуни 2009–декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево Министерство за економија – подрачна единица НВО - и	Анализа за потреба на обуки = 500 Евра Обуки 10x 1.000 Евра = 10.000 Евра Вкупно 10.500 Евра	1
	ВКУПНО				***16.000€***	
ВКУПНО					***44.000€***	

Насока	Конкретна цел	Активности	Време на импле-ментација	Одговорни за имплеменатација	Вкупни трошоци	Прио-ритет
Насока 2 Да се промовираат и поттикнат инвестиции и нови бизнис активности	**Да се поддржи отварањето на нови туристички капацитети и содржини**	Промоција на инвестициите во областа на туризмот	Јуни 2009– декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево Кластер за туризам Министерство за Економија Туристички инфо центар	Учество на два меѓународни саеми за туризам – промотивен материјал = 5.000 Евра Организација на еден туристички саем во Берово – логистика = 10.000 Евра Маркетинг = 5.000 Евра Вкупно = 20.000 Евра	1
		Истражување за потребата од туристички работници	Јуни 2009 – септември 2009	ЛЕР Берово и Пехчево НВО – локални Туристички инфо центар	Анкетари - + подготовка на програма за обука = 2.000 Евра Вкупно = 2.000 Евра	1
		Обуки и преквалификации во областа на туризмот	Септември 2009 – декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево НВО – локални Регионален тренинг центар	5 обуки x 1.000 Евра = 5.000 Евра	2
	ВКУПНО				***27.000 €***	
	Да се подготват урбанистички планови и туристички зони	Изработка на урбанистички планови за туристичките населби Беровско езеро, Равна река и Абланица	Јуни – декември 2009	ЛЕР Берово и Пехчево Канцеларии за урбанизам на Берово и Пехчево	Подготовка на урбанистички проекти Вкупно = 6.000 Евра	1
		Уредување на забавно-рекреативни површини	Јануари – декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево Урбанизам - општини	Уредени мин 500 м^2 = 10.000 Евра	2
	ВКУПНО				***16.000 €***	
ВКУПНО					***43.000€***	

Насока	Конкретна цел	Активности	Време на импле-ментација	Одговорни за имплеменатација	Вкупни трошоци	Прио-ритет
Насока 3 Да се намали сивата економија	**Да се легализираат постоечките нерегистрирани бизниси**	Анализа на неформален сектор во микрорегионот Берово и Пехчево	Јуни 2009– септември 2009	ЛЕР Берово и Пехчево АВРМ Берово	Анкетари - + подготовка на програма за легализација на неформални бизниси = 5.000 Евра Вкупно = 5.000 Евра	1
		Промоција и информирање на процесот за формализирање на бизнисите	септември 2009 – декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево НВО – локални АВРМ Берово	Логистика = 1.000 Евра Материјали и предавања = 2.000 Евра ВКУПНО = 3.000 Евра	1
		Поддршка на „Start-up" бизниси	Септември 2009 – декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево НВО – локални Регионален тренинг центар	5 обуки x 1.000 Евра = 5.000 Евра 10 кредити за старт ап x 3.000 = 30.000 Евра	2
	ВКУПНО				***43.000 €***	
ВКУПНО					***43.000 €***	

Насока	Конкретна цел	Активности	Време на импле-ментација	Одговорни за имплеменатација	Вкупни трошоци	Прио-ритет
Насока 4 Да се намали невработеноста кај специфичните групи	**Да се намали бројот на млади невработени лица**	Поттикнување на невработените млади лица за отпочнување на сопствен бизнис	Јуни 2009– септември 2009	ЛЕР Берово и Пехчево АВРМ Берово	Анкетари - + подготовка на програма за легализација на неформални бизниси = 5.000 Евра Вкупно = 5.000 Евра	1
		Промоција за можност за вработување и самовработување	септември 2009 – декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево НВО – локални АВРМ Берово	Логистика = 1.000 Евра Материјали и предавања = 2.000 Евра ВКУПНО = 3.000 Евра	1
		Обуки за нови знаења и вештини	Септември 2009 – декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево НВО – локални Регионален тренинг центар	5 обуки x 1.000 Евра = 5.000 Евра 10 кредити за старт ап x 3,000 = 30.000 Евра ВКУПНО = 35.000 Евра	2
		Волонтирање на млад и високообразовен кадар во јавни и приватни организации	Јуни 2009– декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево НВО – локални АВРМ Берово Бизнис сектор	Промоција на активноста1x 1500 евра=1500 Евра 20 лица x 50 Евра=1000 Евра ВКУПНО =2.500 Евра	1
	ВКУПНО				***45.500 €***	
	Да се поддржи вработувањеното на лица со низок степен на образование	Регистрирање на индивидулец земјоделец	Јуни 2009– декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево НВО – локални АВРМ Берово	5.000 Евра за промоција ВКУПНО =5.000 Евра	2
		Стекнување на нови знаења и вештини преку обуки курсеви	Мај 2009 – Дек 2010	ЛЕР Берово и Пехчево АВРМ Берово	200 дена обуки x 80 Евра на ден = 16.000 Евра ВКУПНО =16.000 Евра	2
		Промовирање на занаетчиството и услугите	Септември 2009 – декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево АВРМ Берово	Промоција 1500 Евра ВКУПНО =1500 Евра	1
	ВКУПНО				***22.500 €***	
ВКУПНО					***68.000 €***	

Насока	Конкретна цел	Активности	Време на импле-ментација	Одговорни за имплеменатација	Вкупни трошоци	Прио-ритет
Насока 5: Да се усогласи понудата со побарувачката и да се подигне и подобри образовното и стручното ниво на работна сила	**Да се отпочне со продуцирање на образовни кадри-профили, кои се барани на пазарот на трудот**	Креирање на образовни програми според потребите на стопанството (усогласување на наставниот процес апрема потребите на стопанството)	Септември 2009 - декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево АВРМ Берово ОСУ Ацо Русковски-Берово и истурени паралелки во Пехчево, Мин. за Образование	Анкетари + подготовка на програма = 2.000 Евра Вкупно = 2.000 Евра	1
		Организирање на обуки, тренинзи, работилници за стекнување вештини кој се барани на пазарот на труд	септември 2009 – декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево АВРМ Берово	200 дена обуки x 80 Евра на ден = 16.000 Евра ВКУПНО = 16.000 Евра	1
		Зголемување на бројот на часови за практична настава во стручните училишта	Мај 2009 – декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево ОСУ Ацо Русковски-Берово и истурени паралелки во Пехчево, Мин. за Образование, Бизнис сектор		2
		Отварање на паралелки во стручните училишта за барани занимања на пазарот на труд	Мај 2009 – декември 2010	ЛЕР Берово и Пехчево ОСУ Ацо Русковски-Берово и истурени паралелки во Пехчево, Мин. за Образование		2
	ВКУПНО				***18.000 €***	
ВКУПНО					***18.000 €***	

АНЕКСИ

Прилози - табели

Прилог 1
Промени во побарувачката на производи / услуги во анкетираните фирми во општина Берово и Пехчево

	Намалување			Константно			Зголемување		
	2006	2007	2008	2006	2007	2008	2006	2007	2008
Пред 6 месеци									
10 до 49	1	2	1	6	6	7	4	3	3
50 до 250	2	1	2	5	6	6	2	2	1
Над 250 вработени	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вкупно	**3**	**3**	**3**	**11**	**12**	**13**	**6**	**5**	**4**
Наредните 6 месеци									
10 до 49	2	1	2	4	6	5	5	4	4
50 до 250	1	2	2	5	6	4	3	1	3
Над 250 вработени	0	0	0	0	0	0	0	0	
Вкупно	**3**	**3**	**4**	**9**	**12**	**9**	**8**	**5**	**7**
Наредни 6 до 12 месеци									
10 до 49	2	1	1	6	7	5	3	2	6
50 до 250	2	1	1	4	7	4	3	1	4
Над 250 вработени	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Вкупно	**4**	**2**	**2**	**10**	**14**	**9**	**6**	**3**	**10**

Извор: АВРМ, Анализа на потребите од вештини

Прилог 2

Промени во бројот на вработените во анкетираните фирми, според големината, општина Берово и Пехчево

Дејност	Пред 1 год.	Во моментот на анкети-рањето	По 1 год.	Пораст пред 1 година (во %)	Пораст по 1 година (во %)
			2006		
10 до 49	355	343	394	-9,70	8,7
50 до 250	875	842	916	-9,60	9,2
Над 250 вработени					
Вкупно	1230	1185	1310	-9,60	9
			2007		
10 до 49	401	396	424	-9,8	9,3
50 до 250	921	935	947	-9,8	9,8
Над 250 вработени					
Вкупно	1322	1331	1371	-9,9	9,7
			2008		
10 до 49	425	476	492	-8,9	9,6
50 до 250	951	959	989	-9,9	9,7
Над 250 вработени					
Вкупно	1376	1435	1481	-9,5	9,6

Извор: АВРМ, Анализа на потребите од вештини

Прилог 3

Промени во бројот на вработените во анкетираните фирми, според сектори, општина Берово и Пехчево

Дејност	Пред 1 год.	Во моментот на анкети-рањето	По 1 год.	Пораст пред 1 година (во %)	Пораст по 1 година (во %)
			2006		
Земјоделство	36	29	32	-8,00	9,06
Преработувачка	882	863	911	-9,7	9,47
Градежништво	147	131	156	-8,9	8,3
Трговија	56	43	68	-7,6	6,3
Ресторани/Хотели	0	0	0	0	0
Транспорт	43	53	74	-12,3	7,1
Финансии	0	0	0	0	0
Недвижнини/услуги	66	66	69	0	9,5
Вкупно	1230	1185	1310	-9,63	9,04
			2007		
Земјоделство	33	32	38	-1,1	8,40
Преработувачка	914	926	928	-9,8	9,97
Градежништво	159	154	158	-1,00	1,00
Трговија	74	72	94	-1,00	7,60
Ресторани/Хотели	0	0	0	0,00	0,00
Транспорт	74	79	86	9,30	9,10
Финансии	0	0	0	0,00	0,00
Недвижнини/услуги	69	68	67	-1,00	-1,00
Вкупно	1323	1331	1371	1,01	9,7
			2008		
Земјоделство	39	45	61	-8,6	7,3
Преработувачка	967	1013	1028	-9,5	9,8
Градежништво	126	112	117	-11,2	9,5
Трговија	89	98	104	-9	9,4
Ресторани/Хотели	0	0	0	0	0
Транспорт	86	94	96	-9,1	3,1
Финансии	0	0	0	0	0
Недвижнини/услуги	69	73	75	-6,5	2,7
Вкупно	1376	1435	1481	-10,40	9,6

Извор: АВРМ, Анализа на потребите од вештини

Прилог 4

Промени во бројот на вработените во анкетираните фирми, според пол и старост, општина Берово и Пехчево

	2006	2007	2008
мажи	667	792	862
жени	518	539	573
Вкупно	1185	1331	1435
До 29 години	186	189	191
30-54	903	1044	1142
Над 55 години	96	98	102
Вкупно	1185	1331	1435

Извор: АВРМ, Анализа на потребите од вештини

Прилог 5
Број на очекувани нови вработувања во наредните 12 месеци (анкета и предвидување, според квалификации, општина Берово и Пехчево

	Број на нови вработувања во наредните 12 месеци (анкета)		
Дејност	**2006**	**2007**	**2008**
Магистри	0	0	0
ВСО	3	5	8
ВШО	0	0	0
ВКВ	0	0	0
ССО	31	18	20
КВ	33	9	10
ПКВ	54	5	6
НКВ	4	3	2
Вкупно	**125**	**40**	**46**

Прилог 6
Градско и селско население, општини Берово и Пехчево

	Попис 1994			Попис 2002		
	Вкупно	**Градско**	**Останато**	**Вкупно**	**Градско**	**Останато**
Р. Македонија	**1945932**			**2022547**	**56,7**	**43,3**
Берово	14179	47,6	52,4	13941	50,2	49,8
Пехчево	5650	53,7	46,3	5517	58,7	41,3

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија

Прилог 7
Основни старосно-полови функционални контингенти во вкупното население, состојба 2006 година, општини Берово и Пехчево

	Вкупно	**Деца на училишна возраст (0 - 14)**	**Работоспособно население (15-64 мажи и 15-59 жени)**	**Женско фертилно население (15-49 години)**	**Стари 65 и повеќе години**	**Стари 80 и повеќе години**
Р. Македонија						
Број	2041941	386248	1379661	527990	228802	33107
Структура во % (вкупно=100,0)		18,9	67,6	25,9	11,2	1,6
Берово						
Број	13683	2128	9221	3341	1955	369
Структура во % (вкупно=100,0)		15,6	67,4	24,4	14,3	2,7
Пехчево						
Број	5340	825	3531	1239	857	187
Структура во % (вкупно=100,0)		15,4	66,1	23,2	16,0	3,5

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Прилог 8

Образовно ниво на населението старо 15 и повеќе години, општина Берово и Пехчево

Регион Општина	Вкупно население старо 15 и повеќе години		Ниско ниво на образование		Средно ниво на образование		Високо ниво на образование	
	1994	2002	1994	2002	1994	2002	1994	2002
Р.Македонија	**1454082**	**1596267**	**58,4**	**53,2**	**32,3**	**36,9**	**8,7**	**10,0**
Берово	11154	11445	62,5	54,0	28,9	36,5	8,2	9,5
Пехчево	4474	4558	66,1	57,7	26,6	34,4	6,8	7,9

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија

Прилог 9

Доселено и отселено население (внатрешни миграции),

	Вкупно доселени граѓани			
	2003	**2004**	**2005**	**2006**
Р. Македонија	11625	12038	11935	11285
Берово	76	68	74	48
Пехчево	35	46	18	33
	Доселени од друго место во иста општина			
Р. Македонија	5603	5873	5578	2017
Берово	42	33	27	13
Пехчево	7	23	5	8
	Доселени од друга општина			
Р. Македонија	5455	5622	5833	8723
Берово	34	35	47	35
Пехчево	28	23	13	25
	Вкупно отселени граѓани			
Р. Македонија	11170	12151	12693	11813
Берово	99	88	71	69
Пехчево	48	46	34	35
	Отселени од друго место во иста општина			
	2003	**2004**	**2005**	**2006**
Р. Македонија	5603	5873	5578	2017
Берово	42	33	27	13
Пехчево	7	23	5	8
	Отселени од друга општина			
Р. Македонија	5455	5622	5833	8723
Берово	57	55	44	55
Пехчево	41	23	29	24

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија

Прилог 10
Доселено и отселено население (надворешни миграции), општини Берово и Пехчево

	Вкупно доселени граѓани				Доселени од друга држава			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
Р. Македонија	11625	12038	11935	11285	567	543	524	545
Берово	76	68	74	48	0	0	0	-
Пехчево	35	46	18	33	0	0	0	-
	Вкупно отселени граѓани				**Отселени од друга држава**			
	2003	**2004**	**2005**	**2006**	**2003**	**2004**	**2005**	**2006**
Р. Македонија	11170	12151	12693	11813	112	656	1282	1073
Берово	99	88	71	69	3	6	6	1
Пехчево	48	46	34	35	0	1	2	3

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија

Прилог 11
Регистрирана и "реална" невработеност, вкупно, град, село

	Република Македонија		Општини Берово и Пехчево	
	2007	**2008**	**2007**	**2008**
Вкупно*	366821	348222	4167	4036
Вкупно**	76582	73521	415	476
Вкупно	290239	274701	3752	3560
Разлика (%)	***20,9***	***21,1***	***10,0***	***11,8***
Град*	246468	232312	2010	1879
Град**	41938	40227	115	127
Град	204530	192085	1895	1752
Разлика (%)	***17,0***	***17,3***	***5,7***	***6,8***
Село*	120353	115910	2157	2157
Село**	34644	33294	300	349
Село	85709	82616	1857	1808
Разлика (%)	***28,8***	***28,7***	***13,9***	***16,2***

* Регистрирана невработеност

** Невработени кои се изјасниле дека активно не бараат работа

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Прилог 12

Регистрирана и „реална” невработеност, пол

	Република Македонија		**Општини Берово и Пехчево**	
	2007	**2008**	**2007**	**2008**
Вкупно*	366821	348222	4167	4036
Вкупно**	76570	73521	415	476
Вкупно	290251	274701	3752	3560
Разлика (%)	*20,9*	*21,1*	*10,0*	*11,8*
мажи*	214353	203125	2355	2320
мажи**	53874	51252	273	291
мажи	160479	151873	2082	2029
Разлика (%)	*25,1*	*25,2*	*11,6*	*12,5*
жени*	152468	145097	1812	1716
жени**	22696	22269	142	185
жени	129772	122828	1670	1531
Разлика (%)	*14,9*	*15,3*	*7,8*	*10,8*

* Регистрирана невработеност

** Невработени кои се изјасниле дека активно не бараат работа

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Прилог 13

Регистрирана и „реална” невработеност, старост

	Република Македонија		**Општини Берово и Пехчево**	
	2007	**2008**	**2007**	**2008**
До 29 год.*	110006	97749	1175	1063
До 29 год.**	18111	15419	29	34
До 29 год.	91895	82330	1146	1029
Разлика (%)	16,5	15,8	2,5	3,2
30-39*	92306	85477	1005	967
30-39**	21674	20678	61	84
30-39	70632	64799	944	883
Разлика (%)	23,5	24,2	6,1	8,7
40-49*	81542	78599	980	969
40-49**	18285	18157	121	141
40-49	63257	60442	859	828
Разлика (%)	22,4	23,1	12,3	14,6
50 +*	82967	86397	1007	1037
50 +**	18500	19267	204	217
50+	64467	67130	803	820
Разлика (%)	22,3	22,3	20,3	20,9

* Регистрирана невработ.

** Невработени кои се изјасниле дека активно не бараат работа

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Прилог 14
Регистрирана и „реална” невработеност, национална припадност, општини Берово и Пехчево

	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Срби	Останати
Вкупно*	3621		115	279	5	16
Вкупно**	412		26	37	0	1
Вкупно	3209		89	242	5	15
Разлика (%)	11,4		22,6	13,3	0,0	6,3

* Регистрирана невработеност

** Невработени кои се изјасниле дека активно не бараат работа

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Прилог 15
Регистрирана и „реална” невработеност, ниво на образование

	Република Македонија		Општини Берово и Пехчево	
	2007	2008	2007	2008
Ниско*	189484	182997	1938	1900
Ниско**	65613	62069	323	359
Ниско	123871	120928	1615	1541
Разлика (%)	34,6	33,9	16,7	18,9
Средно*	151920	141180	1880	1790
Средно**	10344	10824	81	104
Средно	141576	130356	1799	1686
Разлика (%)	6,8	7,7	4,3	5,8
Високо*	25417	24045	349	346
Високо**	613	628	11	13
Високо	24804	23417	338	333
Разлика (%)	2,4	2,6	3,2	3,8

* Регистрирана невработеност

** Невработени кои се изјасниле дека активно не бараат работа

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Прилог 16
Регистрирана и „реална” невработеност, време на чекање за вработување

	Република Македонија		Општини Берово и Пехчево	
	2007	2008	2007	2008
До 11 мес.*	72169	59925	777	666
До 11 мес.**	4271	2701	47	28
До 11 мес.	67898	57224	730	638
Разлика (%)	5,9	4,5	6,0	4,2
12 до 23 мес.*	46872	49417	568	565
12 до 23 мес.**	6089	4954	36	61
12 до 23 мес.	40783	44463	532	504
Разлика (%)	13,0	10,0	6,3	10,8
2-4 год.*	86313	83145	1010	1069
2-4 год.**	18587	17069	89	104
2-4 год.	67726	66076	921	965
Разлика (%)	21,5	20,5	8,8	9,7
5-7 год.*	54730	48365	560	470
5-7 год.**	14991	13688	44	58
5-7 год.	39739	34677	516	412
Разлика (%)	27,4	28,3	7,9	12,3
8 год. +*	106737	107370	1252	1266
8 год. +**	32630	35109	199	225
8 год.	74107	72261	1053	1041
Разлика (%)	30,6	32,7	15,9	17,8

* Регистрирана невработеност

** Невработени кои се изјасниле дека активно не бараат работа

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Прилог 17
Стапката на вработеност и стапката на невработеност во општините Берово и Пехчево, Попис 2002 година

Општина	Вкупно	Економски активни, 2002			Стапка на невработеност 2002	Стапка на вработеност 2002
		Сé	Вработени	Невработени		
Р. Македонија	**1577001**	**743676**	**460544**	**283132**	**38,1**	**34,5**
Берово	11400	5589	3891	1698	**30,4**	**42,8**
Пехчево	4553	2279	1370	909	**39,9**	**39,0**

Логички рамки за секоја насока

Опис	Индикатори	Мониторинг	Претпоставки
Насока 1: Да се подобри бизнис климата во микрорегионот Берово и Пехчево	Процент на невработеност Број на нови фирми Број на ново вработени Број на туристи	АВРМ – Берово Централен Регистар УЈП - Берово	
Конкретна цел 1.1. Да се подобрат услугите од ЛС и креирање на база на податоци 1.2.: Да се поддржи и насочи поголемата застапеност на други стопански гранки, посебно на прехрамбената индустрија во делот на преработката на земјоделските производи и дрвопреработувачката индустрија 1.3 Да се поттикне развојот на услужните дејности	База на податоци од сите фирми во микрорегионот – оперативна Отворен Центар за поддршка на микрорегионот Мин 10 фирми добиле ХАЦЦП сертификати Мин 10 фирми се сертифицирани ИСО 9001 Мин 10 сертифицирани бизнис и финансиски консалтинг Мин 5 сертифицирани правни консултанти	Општини Берово и Пехчево Извештај од завршена работа за база на податоци Употребна дозвола за центарот Евалуации на обуки Министерство за Економија Стопанска комора	Соодветен софтвер и поврзување со база на податоци од анкетираните фирми Одржливост на бизнисите и можностите за развој на други стопански гранки Заинтересираност на локалното население во секторот на услуги
Активности 1.1.1: Креирање на заедничка база на податоци за МСП и потребата за вработување 1.1.2: Воспоставување на „Центар за поддршка и развој на регионот" (бизнис и НВО центар) 1.2.1: Анализа на потребите за преработка на земјоделските производи и осовремување на дрвопреработувачката индустрија со креирање на финален производ-бренд 1.2.2: Воведување на ISO и HACCP стандарди 1.3.1: Бизнис и правен консалтинг 1.3.2: Услуги во туристичкиот сектор	Анкета 2x 3 месеца = 3,000 Евра База на податоци = 500 Евра Ажурирање = 500 Евра Адаптација на простор од 100 м2 = 5,000 Евра Опремување = 3,000 Евра Анкета 2x 3 месеца = 3,000 Евра Анализа и препораки 1,000 Евра Промоција и организација на средби = 2,000 Евра Обуки 10 x 1,000 Евра = 10,000 Евра Анализа за потреба на обуки = 500 Евра Обуки 5x 1,000 Евра = 5,000 Евра Анализа за потреба на обуки = 500 Евра Обуки 10x 1,000 Евра = 10,000 Евра Сертифицирани обучувачи за ИСО – ХАЦЦП , бизнис и правен менаџмент Тренинг простории		

Опис	Индикатори	Мониторинг	Претпоставки
Насока 2: Да се промовираат и поттикнат инвестиции и нови бизнис активности	Број на нови фирми Број на нови вработени Број на туристи	АВРМ Берово Централен Регистар Информативен Туристички центар	
Конкретни цели 2.1: Да се поддржи отварањето на нови туристички капацитети и содржини 2.2: Да се подготват урбанистички планови и туристички зони	Број на учесници на саеми Број на сертифицирани туристички работници М2 – урбанизиран туристички простор	Туристички агенции Општини Извештаи од работилници Завод за урбанизам	Подготвеност на администрацијата за реализација на плановите Навремено донесување на урбанистички плнови
Активности 2.1.1: Промоција на инвестициите во областа на туризмот 2.1.2: Истражување за потребата од туристички работници 2.1.3: Обуки и преквалификации во областа на туризмот 2.2.1: Изработка на урбанистички палнови за туристичките населби Беровско езеро, Равна река и Абланица 2.2.2: Уредување на забавно-рекреативни површини	Учество на два меѓународни саеми за туризам – промотивен материјал = 5,000 Евра Организација на еден туристички саем во Берово – логистика = 10,000 Евра Маркетинг = 5,000 Евра Вкупно = 20,000 Евра Анкетари - + подготовка на програма за обука = 2,000 Евра Вкупно = 2,000 Евра 5 обуки х 1,000 Евра = 5,000 Евра Подготовка на урбанистички проекти Вкупно = 6,000 Евра Уредени мин 500 м² површини = 10,000 Евра		Обезбедување на средства од буџетот и од бизнис секторот кои ќе овозможат солидна промоција и заеднички настап Доволна информираност на населението за можностите за прекфалификација Ненавремено отпочнување на процедурите и застој при усвојување на советот

Опис	Индикатори	Мониторинг	Претпоставки
Насока 3: Да се намали сивата економија	-број на легализирани бизниси -број на регистрирани фирми	- Пазарисен инспекторат на РМ; -Завод за статистика на РМ - Централен регистар - Информативен Туристички центар	
Конкретни цели 3.1:Да се легализираат постоечките нерегистрирани бизниси	- број на оддржани обуки за претприемништво - број на оддржани обуки за самовработување -востановен гарантен фонд за поддршка на мали бизниси	-Опстини - АВРМ на РМ -Министерствио за економија на РМ -Известаи за спроведени обуки -Извештај за прибирање и распределување на помош за МСП	Одржливост на локалните бизниси и функционирање согласно позитивната законска регулатива
Активности 3.1.1: Анализа на неформален сектор во микрорегионот Берово и Пехчево 3.1.2: Промоција и информирање на процесот за формализирање на бизнисите 3.1.3: Поддршка на ,,Start-up‟ бизниси	Анкетари + подготовка на програма за легализација на неформални бизниси = 5,000 Евра Вкупно = 5,000 Евра Логистика = 1,000 Евра Материјали и предавања = 2,000 Евра ВКУПНО = 3,000 Евра 5 обуки х 1,000 Евра = 5,000 Евра 10 кредити за старт ап х 3,000 = 30,000 Евра		Навремено отпочнување и спроведување на реална анализа Доволна информираност и соодветен начин и пристап при расределувањето на информациите

Опис	**Индикатори**	**Мониторинг**	**Претпоставки**
Насока 4: Да се намали невработеноста кај специфичните групи	-Број на новорегистрирани фирми -Број на нововработени лица	- АВРМ - Завод за статистика - Централен регистар	
Конкретни цели . 4.1: Да се намали бројот на млади невработени лица 4.2: Да се поддржи вработувањеното на лица со низок степен на образование	Број на нововработени/ самовработени млади до 27 год. -Број на нововработени/ самовработени зени -Број на нововработени/ самовработени самохрани родители -Број на нововработени/ самовработени долгорочно невработени лица	- АВРМ - Завод за статистика - Централен регистар	
Активности 4.1.1:Поттикнување на невработените млади лица за отпочнување на сопствен бизнис 4.1.2: Промоција за можност за вработување и самовработување 4.1.3: Обуки за нови знаења и вештини 4.1.4: Волонтирање на млад и високообразовен кадар во јавни и приватни организации 4.2.1:Регистрирање на индивидулец земјоделец 4.2.2: Стекнување на нови знаења и вештини преку обуки курсеви 4.2.3:Промовирање на занаетчиството и услугите	Спроведување на кампања за поттикнување на претприемничкиот дух кај младите = 800 Евра 5 обуки x 1,000 Евра = 5,000 Евра Спроведување на кампања за промовирање на активните мерки за вработување= 3000 Евра 5 обуки x 1,000 Евра = 5,000 Евра 10 кредити x 3,000 Евра = 30,000 Евра Спроведување на кампања за промоција на волонтерството на младите 2500 Евра Изработка на промотивен материјал = 5,000 Евра Организирање на курсеви и обуки = 16.000 Евра Изработка на промотивен материјал = 1.000 Евра		Финансиски средства за грантови

Опис	Индикатори	Мониторинг	Претпоставки
Насока 5: Да се усогласи понудата со побарувачката и да се подигне и подобри образовното и стручното ниво на работна сила	Процент на невработеност во микрорегионот	Завод за статистика	
Конкретни цели 5.1:Да се отпочне со продуцирање на образовни кадри-профили, кои се барани на пазарот на трудот	Број на нови вработувања Број на дефицитарен кадар Процент на вработеност	Централен Регистар Центар за Вработување Завод за статистика	Одржливост на бизнисите Нови содржини и квалитетен наставен кадар
Активности 5.1.1: Креирање на образовни програми според потребите на стопанството (усогласување на наставниот процес спрема потребите на стопанството) 5.1.2:Организирање на обуки, тренинзи, работилници за стекнување вештини кој се барани на пазарот на труд 5.1.3:Зголемување на бројот на часови за практична настава во стручните училишта 5.1.4:Отварање на паралелки во стручните училишта за барани занимања на пазарот на труд	Анкетари + подготовка на програма= 2.000 евра Обука за стекнување на вештини 200 ден x 80 евра= 16.000 евра		Обучен кадар квалитетен наставен кадар Доволна информираност на населението за можностите

Листа на изготвувачи на акциониот план

АВРМ, Центар за вработување Берово - Љупчо Димитровски

Канцеларија за локален економски развој - Општина Берово- Ѓорѓи Пеовски

Канцеларија за локален економски развој - Општина Пехчево-Љупчо Каракашовски

ССМ – Синдикална канцеларија Берово - Димитар Гугушовски

Стопанска Комора - Киро Крамарски

НВО "ГАМА" - Ирена Коловска

ОЖ „РОЗА" Берово - Цветанка Пеовска

ОЖ-Пехчево - Нада Симовска

„ТЕРНО-ВАС" - Едија Зекирова

ЗЖР „ДАЈАКЕРЕ ЧАВЕ"- Пехчево

МАССУМ (Младинска асоцијa на средни стручни училишта во Македонија) - Славица Фурнаџиска

Средношколска заедница - Војо Мустачки, Лиљана Јованова

ЕД „БРИЦА" - Жаклина Реџовска

ЕД „КЛАДЕНЕЦ"- Александар Кацарски

„ПОРАКА" - Виктор Јованов

Центар за лица со посебни потреби - Сузана Чакиевска

Јавна установа-Меѓуопштински центар за социјална работа Берово - Емилија Чибанска

ЗРТУ „МАЛЕШЕВО"

Јасминка П. Андоновска-Општина Берово

Дејан Каламадевски - Општина Берово

Роза Пајантова - Општина Пехчево

Листа на документи

Националан старегија за вработување 2010, Влада на РМ, декмври 2006

- Национален акционен план за вработување 2006-2008 год, МТСП, 2006
- Оперативен план за активните програми и мерки за вработување за 2008, МТСП, 2008
- Старегијата за одржлив развој на Општина Берово 2006-2011, Стратегија за развој на Еко туризам, ЛЕАП- Општина Берово, Старегијата за развој на Општина Пехчево (во изработка), ЛЕАП-Општина Пехчево